

**VISIETRAJECT
ERFGOEDCELLEN**

NABIJ EN VERBONDEN

**EINDRAPPORT VISIETRAJECT ERFGOEDCELWERKINGEN
CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN**

Januari 2016

INHOUD

Inleiding	3
Managementsamenvatting	5
1. Erfgoedcellen als spil in lokale netwerken	8
2. Erfgoedcellen als motor van experiment. De samenwerking met andere beleidsdomeinen	10
3. Erfgoedcellen als speler in Vlaamse en bovenlokale netwerken. Het belang van een goede rolverdeling	12
4. Stedelijkheid en beleidsprioriteiten	16
5. Cultureel-erfgoedconvenants: maatwerk en knelpunten	18
6. Sterker intergemeentelijk samenwerken	21
7. Afsluitend: een wissel op de toekomst	23
Bijlage 1 Inzet en aanleiding tot het visietraject: veranderende lokale en Vlaamse contexten	26
Bijlage 2 Personen bevroegd tijdens het visietraject (februari-mei 2015)	28
Bijlage 3 Deelnemerslijst Tournée Générale (16 juni 2015)	29
Bijlage 4 Diensthoofden, erfgoedcelmedewerkers en beleidsmakers die dit eindrapport hebben onderschreven (november 2015)	31
Bijlage 5 Criteria bij de beoordeling van aanvraagdossiers voor een cultureel-erfgoedconvenant	36

INLEIDING

In 2015 bestonden de erfgoedcellen vijftien jaar. Zo'n ronde verjaardag vormde een mooie gelegenheid om de afgelegde weg te overschouwen. De toekomst ziet er alvast uitdagend uit, met een cultureel-erfgoedveld in volle beweging. Daarom zijn de erfgoedcellen en FARO samen een visietraject gestart.

Het doel van dit traject was om de **bestaande erfgoedcelwerking kritisch te bevragen, maar ook en vooral om vooruit te blikken** naar wat komen zal. Waar ligt de relevantie van deze werking voor het lokale en Vlaamse beleid en de brede cultureel-erfgoedsector? Waar is er nog groeipotentieel? Wat zijn kansen en drempels om dit potentieel maximaal te benutten? Door dieper in te gaan op deze vragen, wilden de erfgoedcellen een antwoord bieden op de uitdagingen en zo het instrument van de erfgoedcelwerking blijvend relevant houden.

Ruim 150 personen zijn bevestigd voor dit visietraject. Het ging om een gemengde groep van lokale en Vlaamse beleidsmakers, cultuurambtenaren, erfgoedwerkers, collega's uit aangrenzende sectoren en de erfgoedcelmedewerkers zelf. Via bevestigingen, denkgroepen, individuele gesprekken en vergadermomenten konden al deze personen hun stem laten horen. Meer details over de aanpak en het verloop van het visietraject vindt u in de eerste drie bijlagen bij dit rapport.

1. DOELPUBLIEKEN EN DOELEN VAN DIT RAPPORT

Voorliggende tekst is het resultaat van dit intensieve visietraject. Het is **geschreven door de erfgoedcellen en FARO en onderschreven door liefst 250 lokale beleidsmakers, diensthooftden en erfgoedwerkers** (zie bijlage 4). De tekst ambieert meerdere doelstellingen en heeft ook drie doelpublieken voor ogen:

- voor **erfgoedcellen** en de betrokken **lokale besturen** bevat dit document inspiratie en **bouwstenen voor de toekomst**;
- voor **Vlaamse beleidsmakers** formuleert de tekst **vragen en aanbevelingen**, maar ook de vraag om opnieuw te **investeren** in het lokale cultureel-erfgoedbeleid en de erfgoedcellen. Dit rapport biedt eveneens inspiratie voor de *Conceptnota Cultureel Erfgoed*, het nieuwe Cultureel-erfgoeddecreet dat in 2016 zal worden gestemd en het aangekondigde Decreet Regionaal Cultuurbeleid;
- voor **lokale en bovenlokale partners** verduidelijkt en verscherpt deze tekst de **rollen** van de erfgoedcellen, maar bevestigd hij ook de **engagementen** van erfgoedcellen in bestaande netwerken.

2. EVEN VERDUIDELIJKEN: ERFGOEDCELLEN EN STADSMUSEA

Anno 2016 krijgen zestien intergemeentelijke samenwerkingsverbanden, de Vlaamse Gemeenschapscommissie en vijf kunststeden Vlaamse werkingssubsidies voor hun lokaal cultureel-erfgoedbeleid. Meestal is het de erfgoedcel die een coördinerende rol opneemt bij de concrete uitvoering van dit beleid. Uitzonderingen zijn Antwerpen, Gent en Mechelen. In Antwerpen en Gent is de werking van de erfgoedcel sinds 2009 geïntegreerd in die van respectievelijk MAS en STAM. De erfgoedcel Mechelen is in 2015 opgegaan in de 'Dienst Musea en Erfgoed'. Omwille van de leesbaarheid gebruiken we verder in deze tekst enkel de term 'erfgoedcel'. Hierbij doelen we ook op de erfgoedcelwerkingen vanuit MAS, STAM en de Dienst Musea en Erfgoed in Mechelen.

3. STRUCTUUR VAN HET RAPPORT

De tekst bestaat uit twee delen. Het eerste deel belicht richtingwijzers die erfgoedcellen voor zichzelf hebben geformuleerd. Achtereenvolgens komen aan bod:

- Hoofdstuk 1: erfgoedcellen als spil in lokale netwerken
- Hoofdstuk 2: erfgoedcellen als motor van experiment. De samenwerking met andere beleidsdomeinen
- Hoofdstuk 3: erfgoedcellen als speler in Vlaamse en bovenlokale netwerken. Het belang van een goede rolverdeling

De geformuleerde richtingwijzers zijn niet limitatief. Het zit net in het DNA van de erfgoedcellen om flexibel in te spelen op veranderende contexten en verwachtingen. Beschouw die richtingwijzers vooral als **globale doelen** waar de erfgoedcellen op kunnen inzetten tegen 2020 en **waarmee zij het verschil kunnen blijven maken**.

Het tweede deel belicht **randvoorwaarden en (beleids)instrumenten** om de erfgoedcelwerkingen te versterken. Het gaat daarbij concreet om:

- Hoofdstuk 4: stedelijkheid en beleidsprioriteiten
- Hoofdstuk 5: cultureel-erfgoedconvenants: maatwerk en knelpunten
- Hoofdstuk 6: sterker intergemeentelijk samenwerken
- Hoofdstuk 7: wissel op de toekomst: impact van de besparingen

4. EN VERDER?

Is het visietraject met dit rapport klaar? Beslist niet. De concrete vragen en aanbevelingen voor de Vlaamse overheid zullen de erfgoedcellen en lokale besturen voorleggen en bespreken met de Vlaamse beleidsactoren. Daarnaast zullen de erfgoedcellen hun bestaande collegagroepen gebruiken om af te spreken waar en hoe zij de geformuleerde ambities verder zullen omzetten in de praktijk.

De erfgoedcellen en FARO willen iedereen bedanken die een bijdrage aan dit visietraject heeft geleverd. We hopen dat u met interesse dit rapport zal lezen. En dat u nadien ook aan uzelf en aan collega's vraagt: hoe ziet ú de verdere samenwerking met erfgoedcellen en de toekomst van het lokale cultureel-erfgoedbeleid?

MANAGEMENTSAMENVATTING

Zestien intergemeentelijke samenwerkingsverbanden, vijf kunststeden en, specifiek voor Brussel, de Vlaamse Gemeenschapscommissie krijgen anno 2016 werkingssubsidies van de Vlaamse overheid om een erfgoedbeleid uit te voeren. De focus ligt daarbij op het **cultureel erfgoed**. Dit omvat zowel roerend (bv. objecten, archiefstukken, documenten, foto's – al dan niet in digitale vorm) als immaterieel erfgoed (bv. dialecten, feesten, podiumkunsten, ambachten, culinair erfgoed ...).

De betrokken lokale besturen wenden de Vlaamse werkingssubsidies aan voor een dubbele opdracht. Enerzijds dragen zij zorg voor het lokale cultureel erfgoed en vergroten het draagvlak ervan. Anderzijds is het de bedoeling dat zij lokale erfgoedactoren ondersteunen, hen samenbrengen, hen laten samenwerken en kennis laten delen. Meestal is het de erfgoedcel die een coördinerende rol speelt bij de uitvoering van dit beleid.

Dit rapport is de neerslag van een visietraject dat de erfgoedcellen en FARO in 2015 hebben doorlopen. De eerste drie hoofdstukken beschrijven **richtingwijzers** voor de erfgoedcelwerkingen. Deze hoofdstukken bieden vooral inspiratie en **bouwstenen voor de toekomst**. De vier daaropvolgende hoofdstukken belichten **randvoorwaarden en (beleids)instrumenten** om de erfgoedcelwerkingen te versterken.

Bij zes van de zeven hoofdstukken hebben de erfgoedcellen en lokale besturen voor zichzelf ambities uitgeschreven. Dit zijn de zaken die zij zelf willen realiseren of waar zij bij machte zijn om het verschil te maken. Daarnaast bevatten de meeste hoofdstukken ook vragen en suggesties aan de Vlaamse overheid.

AMBITIES

OM VOOR TE LEGGEN AAN DE VLAAMSE OVERHEID

HOOFDSTUK 1. ERFGOEDCELLEN ALS SPIL IN LOKALE NETWERKEN

Erfgoedcellen en lokale besturen stellen zich tot doel om lokale netwerken te blijven stimuleren, te voeden en te versterken. **Erfgoedpresentatie en participatie** blijven daarbij een belangrijke focus. Bijkomende aandacht gaat uit naar het **waarderen en actualiseren** van collecties.

HOOFDSTUK 2. ERFGOEDCELLEN ALS MOTOR VAN EXPERIMENT. DE SAMENWERKING MET ANDERE BELEIDSDOMEINEN

Erfgoedcellen experimenteren in de **grenszone** tussen cultureel erfgoed en andere domeinen. Samen met deze andere domeinen stellen zij doelen. Zij zetten daarbij erfgoed en (hun) expertise in om deze doelen mee te helpen realiseren. De resultaten van deze experimentele projecten dragen zij uit naar de bredere cultureel-erfgoedsector.

Erfgoedcellen en lokale besturen vragen van de Vlaamse overheid de **ruimte om zich in de grenszones te wagen** en te experimenteren met projecten die zich op het snijpunt bevinden van cultureel erfgoed en andere domeinen.

Erfgoedcellen en lokale besturen zien potentieel in de lopende denkoefening rond **Cultuurspreiding 3.0**. Binnen deze denkoefening is er sprake van een **subsidiereglement** dat op regionaal vlak samenwerking stimuleert tussen verschillende domeinen. Erfgoedcellen en lokale besturen ondersteunen dit idee. Belangrijk is wel dat deze regionale schaal voldoende open wordt ingevuld.

HOOFDSTUK 3. ERFGOEDCELLEN ALS SPELER IN VLAAMSE BOVENLOKALE NETWERKEN. HET BELANG VAN EEN GOEDE ROLVERDELING

Erfgoedcellen en lokale besturen dynamiseren de lokale erfgoedwerking door **blijvend samen te werken met andere bestuursniveaus en bovenlokale erfgoedorganisaties**. Zij halen expertise van buiten binnen en engageren zich op hun beurt in een Vlaams netwerk.

Erfgoedcellen en lokale besturen geven binnen dit netwerk proactiever aan wat de noden en verwachtingen zijn bij lokale erfgoedbeheerders en **bepalen zo mee de agenda** van de Vlaamse overheid, het steunpunt, expertisecentra en andere Vlaamse spelers.

Erfgoedcellen en lokale besturen vragen van de Vlaamse overheid **duidelijkere kaders** rond depotwerking, religieus en digitaal erfgoed, met voldoende oog voor lokale noden, kenmerken en verwachtingen. Zij willen gesprekspartner zijn van de Vlaamse overheid bij het uittekenen van deze kaders.

HOOFDSTUK 4. STEDELIJKHEID EN BELEIDSPRIORITEITEN

De erfgoedcelwerkingen in de kunststeden (Antwerpen, Brugge, Gent, Leuven, Mechelen) verbinden **verschillende belangen en doelstellingen** in een groter stedelijk verhaal en werken mee aan een gerichte expertise-uitwisseling rond erfgoedzorg en -ontsluiting.

De erfgoedcelwerkingen in de kunststeden en de erfgoedcel Brussel engageren zich om in de toekomst de onderlinge samenwerking te versterken. Zeker rond **superdiversiteit** kunnen zij van elkaar leren, hun ervaringen delen en die ook samen uitdragen naar de bredere cultureel-erfgoedsector.

De **erfgoedcelwerkingen in de kunststeden** en de erfgoedcel Brussel blijven zich engageren om geregeld in dialoog te treden met de andere erfgoedcellen in Vlaanderen.

De kunststeden benadrukken dat het belangrijk is om ook in de stedelijke context te blijven investeren in een verbindende en ondersteunende werking. Een **aparte regeling en ondersteuning** van de Vlaamse overheid voor de kunststeden blijft nodig.

De kunststeden vragen om proactief te worden betrokken wanneer de Vlaamse overheid **nieuwe beleidsprioriteiten** formuleert.

HOOFDSTUK 5. CULTUREEL-ERFgoedCONVENANTS: MAATWERK EN KNELPUNTEN

De **toekennings- en subsidiecriteria** van de cultureel-erfgoedconvenants zijn aan herziening toe. De piste dient te worden onderzocht of er kan worden gewerkt met een gedifferentieerd beoordelings- en subsidiesysteem.

HOOFDSTUK 6. STERKER INTERGEMEENTELIJK SAMENWERKEN

Erfgoedcellen en intergemeentelijke samenwerkingsverbanden (IGS'en) werken als **verlengstuk** van lokale besturen, maar functioneren wel als een **aparte entiteit**.

Erfgoedcellen, IGS'en en lokale besturen **delen actief ervaringen en expertise** over intergemeentelijke samenwerking. Hiervoor werken zij samen met steunpunten en belangenorganisaties.

Erfgoedcellen, IGS'en en lokale besturen werken, waar mogelijk en opportuun, proactief aan de **afstemming** van het eigen intergemeentelijk samenwerkingsverband of andere samenwerkingsverbanden in de regio.

De Vlaamse overheid kan de **clustering van deelwerkingen** binnen een intergemeentelijk samenwerkingsverband ondersteunen door de planingscycli van deze deelwerkingen beter op elkaar af te stemmen.

HOOFDSTUK 7. AFSLUITEND: EEN WISSEL OP DE TOEKOMST

De lokale besturen en erfgoedcellen blijven zich engageren voor het achterliggende principe van een erfgoedcelwerking. Dit principe komt vooral neer op overheidsniveaus die zich engageren om **samen te investeren** in een betere erfgoedzorg en -ontsluiting, een groter draagvlak voor lokaal erfgoed en het versterken van lokale netwerken. Om deze engagementen te kunnen uitvoeren is er een **lokale gangmaker, katalysator en coördinator nodig**.

De lokale besturen en erfgoedcellen hopen van de Vlaamse overheid een gelijkaardig engagement en dat dit principe wordt gevrijwaard bij de aangekondigde **decretale wijzigingen**.

Lokale besturen vragen dat de Vlaamse overheid opnieuw **investeert** in de cultureel-erfgoedconvenants en beleidsprioriteiten.

The background of the page is a complex, abstract geometric pattern. It consists of a grid of thin, light gray lines that intersect to form various shapes, including triangles and hexagons. Some of these intersections are marked with small, solid gray circles. The overall effect is a sense of interconnectedness and structure, reminiscent of a network or a molecular lattice.

DEEL I

RICHTINGWIJZERS EN BOUWSTENEN VOOR DE TOEKOMST

1. ERFGOEDCELLEN ALS SPIL IN LOKALE NETWERKEN

Ambitie

Erfgoedcellen stellen zich tot doel om lokale netwerken te blijven stimuleren, te voeden en te versterken. Erfgoedpresentatie en -participatie blijven daarbij een belangrijke focus. Bijkomende aandacht gaat uit naar het waarderen en actualiseren van collecties.

1.1. Het belang van een lokale gangmaker

De kernopdracht van erfgoedcellen ligt bij de zorg voor en ontsluiting van lokaal cultureel erfgoed. In deze taak zijn de erfgoedcellen geëvolueerd sinds hun ontstaan in 2000. In hun beginjaren, tot ongeveer 2005, zetten zij vooral in op het verbreden van het draagvlak voor cultureel erfgoed. Via projecten wilden zij de lokale bevolking warm maken voor het cultureel erfgoed in hun stad of regio. Zij kwamen naar buiten met opvallende tentoonstellingen, stadsbrede evenementen of andere publieksgerichte acties.

Brede cultureel-erfgoedsector?

De term 'brede cultureel-erfgoedsector' slaat op alle organisaties in Vlaanderen en Brussel die dagelijks in de weer zijn met cultureel erfgoed. Het gaat om musea, archieven, erfgoedbibliotheken, verenigingen, expertisecentra, samenwerkingsverbanden, landelijke organisaties volkscultuur, het steunpunt, lokale en provinciale overheden. Van deze organisaties zijn er zo'n zeventig die Vlaams gesubsidieerd zijn. De overgrote meerderheid heeft echter een lokale werking en uitstraling. Tussen het Vlaamse en het lokale niveau bevindt zich (alsnog) een tussenlaag van provinciale diensten, instellingen en organisaties die van de provincie werkingssubsidies krijgen.

De voorbije jaren hebben de erfgoedcellen hun werking verbreed en verdiept. Anno 2015 investeren zij minder in grote publieksevenementen. Ze zullen eerder lokale erfgoedbeheerders ondersteunen, hen motiveren om zelf aan de slag te gaan en hen stimuleren om onderling samen te werken. Zij organiseren uiteraard nog steeds allerhande **publieksactiviteiten** (en zullen dit in de toekomst ook blijven doen), maar die fungeren vooral als **hefboom** om nieuwe doelgroepen aan te spreken, andere thema's aan te snijden of nieuwe partners te betrekken.

Erfgoedcellen hebben een **helikopterperspectief** over een hele stad of regio en weten bovendien wat er leeft binnen de **brede cultureel-erfgoedsector** in Vlaanderen. Dit stelt hen goed in staat om samenwerking, uitwisseling en afstemming op diverse niveaus te zoeken en te stimuleren. Deze **netwerk- en verbindingsrol** is minder zichtbaar voor het grote publiek, maar wel broodnodig en kan rekenen op grote waardering van zowel lokale beleidsmakers als erfgoedwerkers. Erfgoedcellen engageren zich om deze rol ook de volgende jaren te blijven opnemen.

"Ik vind het essentieel dat erfgoedcellen er zijn om de verenigingen en bevolking te sensibiliseren en te ondersteunen in hetgeen ze zélf doen." **Leen Heyvaert, conservator Stadsmuseum Lokeren**

"De sterkte van een erfgoedconvenant is dat het de maïzena vormt van heel veel zaken." **Loes Vandromme, schepen van Cultuur Poperinge**

"Een lokale erfgoedwerking kan maar resultaten boeken als je het structureel doet en langdurig. Het is beter te investeren in projecten waar je de lokale gemeenschap participatief in betreft, dan in spektakel of prestigeprojecten." **Manfred Sellink, directeur KMSKA**

Elke erfgoedcel investeert in samenwerking en ontmoetingsmomenten tussen lokale erfgoedbeheerders. Op de foto: Erfgoedjaarmarkt, georganiseerd door Erfgoed Haspengouw. © Erfgoed Haspengouw

1.2. Zwerfgoed, integraal werken en waarderen

Een rode lijn en sterk punt in de erfgoedcelwerking van de voorbije vijftien jaar is de aandacht voor 'zwerfgoed'. Erfgoedcellen hechten bewust veel belang aan dit type van erfgoed. Veel zwerfgoed is herkenbaar en kenmerkend voor lokale gemeenschappen. Het heeft daarom een groot potentieel om diverse groepen te bereiken en te betrekken bij erfgoed. Bovendien staat dit zwerfgoed niet op zich, maar is het doorgaans verweven in verschillende maatschappelijke domeinen. Een werking rond zwerfgoed biedt daarom kansen om samen te werken met deze andere domeinen en een experimentele werking uit te bouwen (zie hiervoor hoofdstuk 2). Tegelijk vraagt zwerfgoed veel zorg. Het is vaak kwetsbaar, omdat het zich meestal niet in een bewaarinstelling bevindt.

Zwerfgoed

Zwerfgoed is een ludiek en wat rekbaar begrip dat verwijst naar de erfgoedcollecties die zich buiten de professionele bewaarinstellingen bevinden. Denk aan collecties in handen van privéverzamelaars, heemkringen of kerkfabrieken. Maar evengoed aan zelforganisaties, jeugdbewegingen, sportclubs of kunstorganisaties die een erfgoedcollectie beheren, of aan collecties die verspreid liggen over meerdere gemeentelijke diensten. Lokale besturen en erfgoedcellen vinden dit zwerfgoed belangrijk, maar niet iedereen is de term genegen. Sommige erfgoedwerkers vinden het begrip denigrerend voor het 'kleinere' erfgoed en het onschatbare werk van de talloze erfgoedverenigingen in Vlaanderen en Brussel.

Kenmerkend voor de erfgoedcellen is de **integrale benadering** van dit zwerfgoed. Dit betekent dat zij zowel investeren in het verzamelen, bewaren, onderzoeken als de publiekswerking rond erfgoed. Het meest exemplarisch voor deze benadering zijn de digitale erfgoedbanken. Dit zijn niet enkel instrumenten om bedreigd en verspreid erfgoed naar een breed publiek te brengen, maar ook om het te onderzoeken en in kaart te brengen.

Erfgoedcellen zijn er zich van bewust dat deze integrale benadering ook op grenzen botst, zeker wat de **bewaring** van zwerfgoed betreft. Erfgoedcellen beheren zelf geen collecties. Zij kunnen weliswaar sensibiliseren en het zwerfgoed in kaart brengen. Maar met welk effect? Sportverenigingen, kerkfabrieken, scholen, kunstcentra, ondernemingen en andere organisaties worden zich zo bewuster van het belang van hun erfgoed, maar erfgoedzorg behoort niet tot hun kernwerking. De vraag stelt zich dan ook: wie moet zorg dragen voor deze collecties? Musea, archieven, erfgoedbibliotheken en erfgoedverenigingen staan niet te springen om de collecties over te nemen van elk jeugdhuis, theatergezelschap, landbouwbedrijf of woonzorgcentrum dat zicht aandient.

Deze vraag raakt aan een breed en actueel debat over **waardering**. Meer en meer groeit in de cultureel-erfgoedsector het besef dat niet alles kan bewaard worden; keuzes zijn nodig. Deze keuzes zijn vaak instellingsgebonden, maar moeten evenzeer binnen een lokale, regionale en Vlaamse context worden bekeken. Niet alle erfgoedbeheerders hebben echter een zicht op de collecties binnen andere instellingen en in andere regio's. Er is nood aan referentiekaders om het belang van collecties te kunnen wegen, maar evengoed aan begeleidingstrajecten en goede praktijkvoorbeelden.¹

*Erfgoedcellen zetten zich in voor zowel de zorg voor als de ontsluiting van zwerfgoed. Op de foto: in 2012 ging Erfgoedcel Brugge op zoek naar de kleine en grote momenten uit de Brugse sportgeschiedenis. Deze zoektocht resulteerde in een tentoonstelling, publicaties en enkele video-interviews. Naast deze publieksgerichte acties moedigde de erfgoedcel sportverenigingen ook aan goed zorg te dragen voor hun erfgoed. Dit gebeurde via vormingen en een brochure.
© Erfgoedcel Brugge*

1 Zie V. MEUL, 'Erfgoed op waarde geschat. Nut en prijs van waarderingstrajecten', in: *faro | tijdschrift over cultureel erfgoed*, 8 (2015), afl. 3, pp. 5-11.

Erfgoedcellen engageren zich om, voor hun stad of streek, een rol van betekenis te spelen op het vlak van waardering. Hoe die rol eruit kan zien, verschilt al naargelang de lokale contexten en de voorgeschiedenis. Erfgoedcellen kunnen via publieksgerichte acties een maatschappelijk en politiek debat aanzwengelen over de waarde en het actuele belang van de erfgoedcollecties in de regio. Een andere mogelijkheid zit in de vele inventarisatieprojecten die erfgoedcellen nu al coördineren. Zo zijn er momenteel vijftien erfgoedcellen die vrijwilligers begeleiden om roerend religieus erfgoed in de parochiekerken te inventariseren. Zo'n inventarisatieproject kan, indien goed uitgevoerd, een mooie opstap vormen voor een waarderingstraject. Als neutrale en lokaal verankerde netwerkspeler zijn erfgoedcellen goed geplaatst om zulke trajecten te begeleiden en te zorgen dat de waarderingkaders door iedereen gekend en begrepen zijn. Erfgoedcellen moeten (en willen) bij dergelijke trajecten niet zelf het warm water uitvinden. Zeker als het gaat om het uittekenen van waardering- en selectiekaders rekenen zij op ondersteuning en input van grotere collectiebeherende instellingen, expertisecentra, samenwerkingsverbanden en het steunpunt. Op hun beurt engageren erfgoedcellen zich om de resultaten van deze waarderingstrajecten te delen met elkaar en de brede cultureel-erfgoedsector.

2. ERFGOEDCELLEN ALS MOTOR VAN EXPERIMENT. DE SAMENWERKING MET ANDERE BELEIDSDOMEINEN

Ambitie

Erfgoedcellen experimenteren in de grenszone tussen cultureel erfgoed en andere domeinen. Samen met deze andere domeinen stellen zij doelen. Zij zetten daarbij erfgoed en (hun) expertise in om deze doelen mee te helpen realiseren. De resultaten van deze experimentele projecten dragen zij ook uit naar de bredere erfgoedsector.

Om voor te leggen aan de Vlaamse overheid

Erfgoedcellen en lokale besturen vragen van de Vlaamse overheid de ruimte om zich in de grenszones te wagen en te experimenteren met projecten die zich op het snijpunt bevinden van cultureel erfgoed en andere domeinen.

Erfgoedcellen en lokale besturen zien potentieel in de lopende denkoefening rond Cultuurspreiding 3.0. Binnen deze denkoefening is er sprake van een subsidiereglement dat op regionaal vlak samenwerking stimuleert tussen verschillende domeinen. Erfgoedcellen en lokale besturen ondersteunen dit idee. Belangrijk is wel dat deze regionale schaal voldoende open wordt ingevuld.

2.1. Geïntegreerd werken 2.0

In het betoog over de erfgoedcellen weerklinkt vaak het belang van een experimentele werking. Minister van Cultuur Sven Gatz gaf het in 2014 in zijn *Beleidsnota* nog zelf aan: "Zij [de erfgoedcellen] zorgen voor vernieuwing, experiment en voorbeeldwerking." Wat betekent dit nu concreet? Het instrument van de erfgoedcellen bestaat inmiddels vijftien jaar. Waarin kunnen zij nog vernieuwen? En voor wie?

Erfgoedcellen werken in de eerste plaats voor, door en met het lokale beleid en de **lokale erfgoedbeheerders**. Door lokaal nieuwe of verrassende verbindingen aan te gaan, kunnen zij voorbeeldwerkingen uitbouwen die ook relevant kunnen zijn voor de brede cultureel-erfgoedsector. Essentieel blijft wel dat de experimentele werking zich oriënteert op de kenmerken en capaciteiten van het lokale erfgoedveld. Alleen zo zijn uitvoerbare en gedragen experimenten mogelijk.

Lokale erfgoedbeheerders?

De term lokale erfgoedbeheerders verwijst naar mensen, organisaties en besturen die erfgoed beheren/borgen en rond dit erfgoed een overwegend lokale werking uitbouwen. Het kan gaan om evidente spelers zoals heemkundige kringen, lokale musea, archieven of erfgoedbibliotheken. Maar evengoed om particulieren of verenigingen die inzetten op immaterieel cultureel erfgoed, tot kerkfabrieken, scholen, bedrijven, OCMW's ... met een erfgoedcollectie.

Zeker in de 'geïntegreerde werking' zit nog ruimte voor vernieuwing en experiment. Geïntegreerd werken betekent dat de samenwerking wordt opgezocht met andere sectoren. **Erfgoedcellen kijken al langer over het muurtje van de eigen cultureel-erfgoedsector, maar willen een stap verder zetten. Zij willen met andere domeinen samen doelen stellen en erfgoed bewust inzetten om deze doelen mee te helpen realiseren. Kortom: door erfgoed ook in te zetten als middel blijft het maatschappelijk relevant en brandend actueel.**

Enkele erfgoedcellen hebben al een aanbod voor woonzorgcentra. Op de foto: *reminiscentiekoffers* van Erfgoedcel TERF. © Erfgoedcel TERF

Erfgoedcellen vinden zich goed geplaatst om deze rol op te nemen, juist omdat ze zo verknoopt zijn in allerhande lokale en bovenlokale netwerken. Vooral in de samenwerking met jeugdwerk, onderwijs, onroerend erfgoed, kunsten, welzijn en toerisme zien erfgoedcellen nog heel wat potentieel. Om dit potentieel goed in te schatten en te benutten, zullen erfgoedcellen niet alleen investeren in **onderlinge praktijkdeling**, reflectie en kennisopbouw. Zij zullen vooral ook **toenadering** zoeken met die andere domeinen, expertise uitwisselen en **gemeenschappelijke projecten** opzetten. Hun ervaringen willen erfgoedcellen ook uitdragen naar de bredere cultureel-erfgoedsector. Hiervoor maken zij gebruik van hun eigen communicatiekanalen, maar ook van de platformen (website, nieuwsbrieven, vormingsmomenten ...) van FARO en andere bovenlokale spelers binnen en buiten de cultureel-erfgoedsector.

Een doorgedreven geïntegreerde werking is niet enkel interessant voor het lokale erfgoedveld, maar ook voor de brede cultureel-erfgoedsector. In de cultureel-erfgoedsector maakt het idee opgang dat **erfgoed** ook kan dienen **als 'bron'** voor andere maatschappelijke domeinen. Of zoals minister Gatz het verwoordde in zijn *Beleidsnota*: "Cultureel erfgoed [is] een bron voor andere beleidsdomeinen zoals toerisme, onderwijs, wetenschap en ondernemerschap. Ook economische, toeristische en maatschappelijke doelstellingen worden best gekaderd binnen een kwaliteitsvolle, evenwichtige en duurzame benadering van cultureel erfgoed".² Erfgoedcellen zijn ervan overtuigd dat het lokale niveau ideaal is om op dit vlak te experimenteren en, via *trial and error*, goede praktijkvoorbeelden te ontwikkelen.

"Een erfgoedcel is de ideale organisatie om erfgoed te integreren in andere sectoren en beleidsdomeinen, zoals toerisme, sport, vrije tijd, welzijn ..." [Michel Vermote, coördinator Archiefbank Vlaanderen](#)

2.2. Sectoraal versus geïntegreerd?

Een drempel bij een geïntegreerde benadering is dat erfgoedcellen zijn gebonden aan een aantal opdrachten en doelstellingen van de Vlaamse Gemeenschap. De middelen die zij krijgen vanuit de Vlaamse Gemeenschap moeten worden aangewend ten behoeve van het cultureel erfgoed. In zijn meta-evaluatie van de convenantswerking uit 2013 gaf het agentschap Kunsten en Erfgoed dit trouwens aan als een pijnpunt: "Ook bij beleidsdomeinoverschrijdende projecten moet er gewaakt worden dat de zorg voor en het ontsluiten van cultureel erfgoed centraal staat. De focus moet steeds op het cultureel erfgoed gelegd worden".³

"Ik [heb] zo'n hekel [...] aan de verkokering in het beleid van de Vlaamse overheid. Men begint daar nu wel een beetje op terug te komen, maar er zijn nog gigantische stappen te zetten. We proberen geïntegreerd te werken, maar worden hier vaak in gedwarsboomd." [Lieven Janssens, burgemeester Vorselaar en voorzitter Kempens Karakter](#)

2 S. GATZ, Vlaams minister van Cultuur, Media, Jeugd en Brussel, *Beleidsnota Cultuur 2014-2019*. Brussel, 2014, p. 13.

3 AGENTSCHAP KUNSTEN EN ERFGOED, *Cultureel-erfgoedconvenants met gemeenten en intergemeentelijke samenwerkingsverbanden: meta-evaluatie 2013*. Brussel, 2013, p. 13.

Erfgoedcellen en lokale besturen vragen van de Vlaamse overheid de ruimte om zich in de grenszones te wagen en te experimenteren met projecten die zich op het snijpunt bevinden van cultureel erfgoed en andere domeinen. Dergelijke projecten passen niet altijd in een zuiver sectorale benadering van wat cultureel-erfgoedwerk zou moeten inhouden, maar kunnen wel de erfgoedbelangstelling binnen die andere domeinen aanwakkeren, zo het draagvlak voor cultureel erfgoed vergroten en dit uiteindelijk actueel en maatschappelijk relevant houden.

Op dit moment loopt er een denkoefening rond **Cultuurspreiding 3.0**. In het kader van dit traject lanceerde minister Sven Gatz in oktober 2015 al het idee om intergemeentelijke samenwerkingsverbanden en regioverbanden te versterken en inhoudelijk verder uit te dagen, via het toekennen van **projectsubsiëring binnen een dynamisch kaderreglement**. Dit reglement zou als doel hebben om, op regionaal vlak, samenwerking te stimuleren tussen verschillende domeinen.⁴ Erfgoedcellen en lokale besturen zien in zo'n dynamisch reglement potentieel om experimentele, grensoverschrijdende projecten de nodige groeikansen te geven. Belangrijk is wel dat de Vlaamse Overheid het concept '**regionale schaal**' voldoende breed invult. Het kan uiteraard gaan om intergemeentelijke samenwerkingsverbanden, maar evengoed om gemeenten met een gelijkaardige schaalgrootte (bv. centrumsteden) die elkaar vinden of gemeenten met een gelijkaardig of net aanvullend/complementair cultureel landschap.

3. ERFGOEDCELLEN ALS SPELER IN VLAAMSE EN BOVENLOKALE NETWERKEN. HET BELANG VAN EEN GOEDE ROLVERDELING

Ambitie

Erfgoedcellen en lokale besturen dynamiseren de lokale erfgoedwerking door blijvend samen te werken met andere bestuursniveaus en bovenlokale erfgoedorganisaties. Zij halen expertise van buiten binnen en engageren zich op hun beurt in een Vlaams netwerk.

Erfgoedcellen geven binnen dit netwerk proactiever aan wat de noden en verwachtingen zijn bij lokale erfgoedbeheerders en bepalen zo mee de agenda van de Vlaamse overheid, het steunpunt, expertisecentra en andere Vlaamse spelers.

Om voor te leggen aan de Vlaamse overheid

Erfgoedcellen en lokale besturen vragen van de Vlaamse overheid duidelijkere kaders rond depotwerking, religieus en digitaal erfgoed, met voldoende oog voor lokale noden, kenmerken en verwachtingen. Zij willen gesprekspartner zijn van de Vlaamse overheid bij het uittekenen van deze kaders.

3.1. Een dubbele synergie

Erfgoedcellen fungeren als eerste aanspreekpunt voor het lokale erfgoedveld. Lokale erfgoedbeheerders kunnen met al hun mogelijke vragen en besognes aankloppen bij de erfgoedcel. Erfgoedcellen zijn nabij en aanspreekbaar, wat zeker voor vrijwilligersverenigingen belangrijk is.

“Je hebt met de erfgoedcel een concreet aanspreekpunt als je hulp nodig hebt. Het is absoluut een zeer groot verschil.” *Fons Dierickx, secretaris Heemkundige Kring De Faluintjes en voorzitter Heemkunde Vlaanderen*

“Erfgoedcellen zien de lokale doorsnede, wat hen voor expertisecentra tot interessante partners maakt.”
Sofie De Caigny, coördinator Centrum Vlaamse Architectuurarchieven

.....
⁴ S. GATZ, *Toelichting van minister Sven Gatz op de Sectordag cultuur- en gemeenschapscentra, 23/10/2015, CC Westrand Dilbeek.*

Op hun beurt doen erfgoedcellen vaak een beroep op de expertise van bovenlokale spelers, zoals de provincies, expertisecentra, FARO, Heemkunde Vlaanderen, Familiekunde Vlaanderen of Archiefbank Vlaanderen. De doorgedreven kennisdeling en samenwerking tussen deze verschillende niveaus levert mooie resultaten op. Denk bijvoorbeeld aan de samenwerking rond immaterieel cultureel erfgoed. De voorbije jaren hebben de erfgoedcellen een dynamische lokale werking opgezet rond onder meer de reuzencultuur, dialecten, ambachten, processies, maar evengoed rond dansen, rituelen of religieuze feesten van nieuwkomers ... In deze werking maken erfgoedcellen dankbaar gebruik van de inzichten, instrumenten en methodes die worden aangereikt door expertisecentra en het steunpunt. En met effect: op korte termijn is het werken rond immaterieel cultureel erfgoed doorgedrongen tot op het lokale niveau en in de hoofden van heel wat lokale beleidsmakers.

In 2014 bracht Erfgoedcel Pajottenland Zennevallei, met ondersteuning van het expertisecentrum tapis plein, de tradities in de regio in kaart én in beeld. Dit resulteerde in een opvallende publicatie en tentoonstelling 'Erfgoed & Zonen'. © Erfgoedcel Pajottenland Zennevallei, foto: Jimmy Kets

Op deze manier zorgen erfgoedcellen er ook voor dat nieuwe, vaak **internationaal geïnspireerde ideeën en tendensen lokaal wortel schieten**. Dit maakt hen interessant voor heel wat bovenlokale erfgoedorganisaties. Geregeld krijgen zij vragen van provincies, FARO of expertisecentra om mee te werken aan een project of om hun lokale erfgoedveld warm te maken voor een bepaalde thematiek. Dit toont de relevantie en flexibiliteit aan van de erfgoedcelwerking. Daartegenover staat dat de inzetbaarheid van de erfgoedcellen – naar personeel en middelen – niet on-eindig is.

“Er wordt heel veel verwacht van erfgoedcellen. Zij zijn soms een doekje voor het bloeden voor alles wat niet opgelost geraakt in de erfgoedsector.” Eva Wuyts, coördinator Vlaamse Erfgoedbibliotheek

3.2. Meer afstemming gevraagd

De samenwerking tussen erfgoedcellen en bovenlokale spelers werkt en bewijst haar waarde en relevantie voor het erfgoed en de organisaties die voor dat erfgoed zorg dragen. Maar op een aantal punten kan de onderlinge **samenwerking efficiënter en transparanter**. Zeker rond drie thema's vragen de erfgoedcellen meer afstemming en een structurele samenwerking met bovenlokale spelers en de Vlaamse overheid:

- **Depotbeleid:** de erfgoedcellen werkten de voorbije jaren vaak en intens samen met de provincies voor het depotbeleid. Via infrastructuur, consulentschap, vormingen en subsidies probeerden de provincies zoveel mogelijk in te spelen op lokale noden en verwachtingen. Met de grondige veranderingen die zich aandienen voor het provinciale erfgoedbeleid dringen nieuwe rol- en taakverdelingen zich op. De Vlaamse overheid zal de regierol voor het depotbeleid op zich nemen. Daarbij is het niet alleen belangrijk dat de opgebouwde expertise en de aangegane engagementen behouden blijven, maar ook dat er voldoende oog blijft voor lokale noden en ondersteuning.
- **Religieus erfgoed:** de diversiteit aan religies en de afkalving van vooral de rooms-katholieke geloofsgemeenschap zorgen voor grote lokale uitdagingen. Erfgoedcellen nemen een verantwoordelijkheid op voor religieus cultureel erfgoed, via bijvoorbeeld het digitaliseren van kerkelijk erfgoed of inventarisatieprojecten van diverse geloofsgemeenschappen. Een gecoördineerd beleid kan deze lokale acties meer op elkaar afstemmen, zowel wat de kennisdeling betreft als de ontwikkeling van nieuwe formats.
- **Digitaal erfgoed en digitale infrastructuur:** de voorbije jaren staken de erfgoedcellen heel wat middelen in allerlei kleinere digitaliseringsbewegingen en -ontsluitingen. Zij beseffen echter dat een meer gecentraliseerde digitale strategie bij sommige projecten efficiënter kan werken. Er was al een voorzichtige tendens waarbij enkele erfgoedcellen hun beeldbanken wilden koppelen aan Erfgoedplus (Limburg en Vlaams-Brabant) of Erfgoedinzicht (Oost- en West-Vlaanderen). De onzekerheid rond de provinciale databanken creëert ook onduidelijkheid over de richting waarin de lokale beeld- en erfgoedbanken moeten evolueren. Vast staat dat de 'decentrale strategie' van de voorbije jaren stilaan op haar grenzen botst. Erfgoedcellen vragen een sterkere overkoepelende visie over digitale infrastructuur, waarin zij ook hun eigen acties en projecten kunnen schuiven.

Het afstemmen van een Vlaams beleid op lokale noden en verwachtingen vraagt om een versterkt overlegmodel tussen erfgoedcellen, de Vlaamse overheid, betrokken expertisecentra, grote collectiebeherende organisaties, het steunpunt en samenwerkingsverbanden. Dit overlegmodel moet worden geïnitieerd/gecoördineerd door (een van) deze bovenlokale spelers. Uiteraard willen erfgoedcellen een verantwoordelijkheid opnemen bij het welslagen van zo'n model. Vanuit hun lokale erfgoedwerking hebben zij een goed zicht op wat er leeft aan de basis. Zij kunnen proactief aangeven wat de noden en verwachtingen zijn bij lokale erfgoedbeheerders en zo mee de agenda bepalen.

*Heel wat erfgoedcellen rollen inventariserings- en waarderingstrajecten uit voor roerend religieus erfgoed. In Oost-Vlaanderen werken zij hiervoor nauw samen met de provinciale erfgoeddiensten. Op de foto: Waarderingstraject Sint-Denijskerk Serskamp (Wichelen).
© Erfgoedcel Land van Dendermonde*

DEEL II

RANDVOORWAARDEN EN BELEIDSINSTRUMENTEN

4. STEDELIJKHEID EN BELEIDSPRIORITEITEN

Ambities

De erfgoedcelwerkingen in de kunststeden verbinden verschillende belangen en doelstellingen in een groter stedelijk verhaal. Ze dragen in belangrijke mate bij tot een gerichte expertise-ontwikkeling en -uitwisseling. Zo verhogen zij de deskundigheid en stimuleren ze een betere zorg voor en ontsluiting van het cultureel erfgoed op lange termijn.

De erfgoedcelwerkingen in de kunststeden en de Erfgoedcel Brussel engageren zich om in de toekomst de onderlinge samenwerking te versterken. Zeker rond superdiversiteit kunnen zij van elkaar leren, hun ervaringen delen en die ook samen uitdragen naar de bredere cultureel-erfgoedsector.

De erfgoedcelwerkingen in de kunststeden en de Erfgoedcel Brussel blijven zich engageren om geregeld in dialoog te treden met de andere erfgoedcellen in Vlaanderen.

Voor te leggen aan de Vlaamse overheid

De kunststeden benadrukken dat het belangrijk is om ook in de stedelijke context te blijven investeren in een verbindende en ondersteunende werking die stedelijke erfgoednetwerken voedt en onderhoudt en tegelijkertijd dient als hefboom om Vlaamse beleidslijnen te realiseren. Een aparte regeling en ondersteuning van de Vlaamse overheid voor de kunststeden blijft nodig.

De kunststeden vragen om proactief te worden betrokken wanneer de Vlaamse overheid nieuwe beleidsprioriteiten formuleert.

4.1. Vlaamse beleidsprioriteiten lokaal cultureel-erfgoedbeleid

Als gevolg van het **Planlastendecreet** sluiten de steden Antwerpen, Brugge, Gent, Leuven en Mechelen sinds 2014 niet langer een cultureel-erfgoedconvenant af, maar tekenen zij in op de Vlaamse beleidsprioriteiten voor het lokaal cultureel-erfgoedbeleid. Voor de beleidsperiode 2014-2019 werden volgende beleidsprioriteiten vastgelegd door de Vlaamse overheid:

- 1 | het inzetten op digitaal cultureel erfgoed vanuit een strategische visie op duurzame preservatie, aggregatie en nieuwe vormen van ontsluiting;
- 2 | het inzetten op religieus cultureel erfgoed;
- 3 | het inzetten op culturele archieven;
- 4 | het ondersteunen van de vrijwilligerswerking die zich inzet voor de zorg voor en ontsluiting van cultureel erfgoed.

De beleidsprioriteiten geven een focus aan de sterk uitgebouwde erfgoedwerking in de verschillende steden. Elke kunststad geeft vanuit haar lokale noden vorm aan deze thema's, legt eigen accenten en deelt haar expertise.

4.2. Stedelijkheid

Er zijn enkele belangrijke basiseigenschappen die een lokale cultureel-erfgoedwerking in de kunststeden onderscheidt van die in andere steden en gemeenten:

- Er is veel cultureel erfgoed en er zijn veel actoren op een relatief compact gebied. De erfgoedwerking kent er een **lange traditie**. Bovendien zijn er meer professionele erfgoedactoren dan in de steden en gemeenten van de intergemeentelijke cultureel-erfgoedconvenants.
- De stedelijke **concentratie van netwerken** en competenties genereert oneindig veel uitdagingen en kansen. De kunststeden willen hun lokale erfgoedwerking verder uitbouwen binnen deze netwerken en die verknopen tot een dynamisch geheel met een sterke maatschappelijke relevantie.

4.3. Bemiddelende rol

Die densiteit aan erfgoed en actoren vraagt om bemiddelaars. In elk van de kunststeden zijn het de erfgoedcellen die inzetten op het ondersteunen en verbinden van collecties, organisaties en spelers in het complexe erfgoedveld. Zij stimuleren deze uiteenlopende organisaties en spelers continu om verder dan het eigen eiland te denken en te werken. Deze netwerkrol is, zoals in het eerste hoofdstuk aangehaald, uiteraard voor alle erfgoedcellen belangrijk. De kunststeden moeten in deze rol wel rekening houden met enkele specifieke stedelijke kenmerken. Het erfgoedveld bestaat er uit zowel **grote instellingen als vele vrijwilligersorganisaties**, wat de onderlinge verhoudingen en samenwerkingen soms compliceert. Ook de **diversiteit van de bevolking** is een belangrijk aandachtspunt. Om adequaat op deze diversiteit te kunnen inspelen, zoeken de stedelijke erfgoedcellen continu naar samenwerking en afstemming met minder vanzelfsprekende partners en met sectoren waar erfgoed zijn mogelijkheden minder bekend zijn. Specifiek voor etnisch-culturele diversiteit gaat het bijvoorbeeld om integratiediensten en zelforganisaties, federaties van etnisch-culturele minderheden, onthaalbureaus ... Zulke allianties met andere domeinen zijn verrijkend, maar ook tijdsintensief en uitdagend. De betrokken erfgoedwerkers zijn daarom vrijwel continu op zoek naar nieuwe methodieken en invalshoeken.

“De erfgoedcel kan zich vanuit een helikopterperspectief focussen op samenwerking en netwerking. De samenwerking met zowel het professionele veld als het verenigingsleven, buurtwerkingen of individuen is een absolute sterkte.”

Denise Vandervoort, *schepen van Cultuur, Leuven*

“Sowieso zou de erfgoedsector veel diverser moeten zijn. Als projecten op diversiteit focussen, zijn ze vaak te etnisch van insteek en vertellen ze te vaak over 'de ander'. Er zou net moeten worden gezocht naar een gemeenschappelijke insteek waarin het wij-zijverhaal verlaten wordt.”

Rachid Atia, *Atlas Inburgering, Antwerpen*

4.4. Erfgoedcel Brussel en intergemeentelijke erfgoedcellen

De context van Brussel lijkt voor een aantal inhoudelijke punten op die van de vijf kunststeden in Vlaanderen, zeker als het gaat om de diverse samengestelde bevolking en de aanwezigheid van grotere professionele erfgoedinstellingen. De Erfgoedcel Brussel, ingebed binnen de **Vlaamse Gemeenschapscommissie**, staat bijgevolg voor gelijkaardige kansen en uitdagingen. De Vlaamse Gemeenschapscommissie valt echter onder een andere regeling: zoals de intergemeentelijke samenwerkingsverbanden heeft zij een cultureel-erfgoedconvenant afgesloten met de Vlaamse overheid. Een verschillend beleidskader mag echter geen rem vormen op samenwerking en structurele expertisedeling tussen de (groot)stedelijke erfgoedcellen. **De erfgoedcellen in de kunststeden en de Erfgoedcel Brussel engageren zich om in de toekomst de onderlinge samenwerking te versterken.** Zeker rond **superdiversiteit** kunnen de kunststeden in Vlaanderen en de Erfgoedcel Brussel van elkaar leren, hun ervaringen delen en die ook samen uitdragen naar de bredere cultureel-erfgoedsector.

Het MAS is trekker van 'Collectie Antwerpen', een netwerk van lokale erfgoedbeheerders verspreid over alle Antwerpse districten. Om de zes maanden organiseert het MAS een 'Ronde van Antwerpen'. Dit zijn ontmoetings- en netwerkmomenten voor de Antwerpse erfgoedsector, doorgaans in functie van een specifiek thema. © MAS

Anneessens Palace was een participatief project van Erfgoedcel Brussel in de Anneessenswijk. Het project resulteerde onder meer in een openluchtexpo met kijkkasten. De erfgoedcel werkte hiervoor samen met projectorganisatie 'Brussel Behoort Ons Toe'. © Erfgoedcel Brussel

De kunststeden en de Erfgoedcel Brussel blijven zich ook engageren om met de **intergemeentelijke erfgoedcellen** samen te werken. Zij doen dit vanuit de overtuiging dat het delen van ervaringen en methodes wederzijds inspireert en daarom belangrijk blijft tussen organisaties met een gelijkaardige opdracht.

4.5. Hefbomen en maatwerk

De vijf kunststeden tekenden in 2014 allemaal voor het eerst in op de Vlaamse beleidsprioriteiten cultureel erfgoed. Daarbij blijft het zoeken naar een goed evenwicht tussen lokale autonomie en Vlaamse sturing. Een gedragen lokaal erfgoedbeleid vertrekt van lokale noden en behoeften en haakt in op het bredere lokale beleid. Tegelijkertijd biedt het Vlaamse kader een duidelijke meerwaarde. De Vlaamse beleidsprioriteiten haken in op bovenlokale tendensen, Vlaamse tot zelfs internationale ambities. Zo werken ze inspirerend en empowerend, creëren een helder kader en zorgen voor kwaliteitsbewaking.

Het komt erop aan om **een goede balans** te zoeken tussen deze Vlaamse hefbomen en het lokale maatwerk. Om het raakpunt tussen beide niveaus te vinden, pleiten de kunststeden voor een **versterkt overlegmodel met de Vlaamse overheid** bij het bepalen van (nieuwe) Vlaamse beleidsprioriteiten. Binnen dit overleg brengen beide partijen gelijkwaardig visie, expertise en deskundigheid in.

5. CULTUREEL-ERFGOEDCONVENANTS: MAATWERK EN KNELPUNTEN

Om voor te leggen aan de Vlaamse overheid

De erfgoedcellen en lokale besturen waarderen de formule van de cultureel-erfgoedconvenants, omdat het voldoende waarborgen biedt voor een beleid op maat. De toekennings- en subsidiecriteria zijn echter aan herziening toe. De piste dient te worden onderzocht of er kan worden gewerkt met een gedifferentieerd beoordelings- en subsidiesysteem.

5.1. Convenants en maatwerk

In 2009 kwam FARO naar buiten met de publicatie *Synergie². Het cultureel-erfgoedconvenant als hedendaags beleidsinstrument*. Daarin beschreven de auteurs de cultureel-erfgoedconvenants als een hedendaags beleidsinstrument, een voorbeeld van interbestuurlijk beleid waarbij de afspraken op maat worden vastgelegd tussen de betrokken bestuursniveaus.⁵

Vijf jaar later benoemde minister Sven Gatz in zijn *Beleidsnota* dit maatwerk nog steeds als een kracht: “De formule zorgt ervoor dat de **afsprakenregeling op maat** is van elk intergemeentelijk samenwerkingsverband en gebeurt op basis van het daar aanwezige cultureel erfgoed”.⁶

Uit het visietraject bleek dat ook de lokale beleidsmakers, stafdiensten cultuur en de erfgoedcellen zich om dezelfde redenen nog steeds kunnen vinden in de formule van de cultureel-erfgoedconvenants. Bovendien ervaren **vele beleidsmakers en ambtenaren de personele ondersteuning, via de erfgoedcel, als een versterking van het gemeentelijke erfgoedbeleid**. Wel vragen zij dat de Vlaamse overheid de procedures voor het afsluiten en subsidiëren van cultureel-erfgoedconvenants herbekijkt.

“Het instrument erfgoedcel werkt voor een gemeente als je er proactief uithaalt wat je nodig hebt.” Greet Vandezavel, beleidscoördinator Houthalen-Helchteren

5 M. JACOBS, B. RZOSKA EN G. VERCAUTEREN, *Synergie². Het Cultureel-erfgoedconvenant als hedendaags beleidsinstrument: een essay over zijn verleden en toekomst*. Brussel, 2009.

6 S. GATZ, Vlaams minister van Cultuur, Media, Jeugd en Brussel, *Beleidsnota Cultuur 2014-2019*. Brussel, 2014, p. 39.

“Ik zie erfgoedcellen als verantwoordelijke gesprekspartners die voldoende dicht bij de realiteit zitten en toch voldoende afstand bewaren om ook een kritische reflectie te kunnen maken.” *Luc Martens, burgemeester Roeselare en voorzitter VVSG*

“De erfgoedcel heeft een frisse wind doen waaien inzake de aandacht voor en de beleving van tradities en gebruiken. Dat was meer dan welkom omaf te maken met het soms bestofte en muffe imago dat ze hadden. Dankzij de erfgoedcel werden ook andere (vooral jonge) mensen geënthousiasmeerd en kwam er een nieuw netwerk tot stand.” *Lieven Dehandschutter, burgemeester Sint-Niklaas*

Na begeleiding van onder meer Erfgoedcel Waasland werden Sinterklaas- en Sint-Maartengebruiken erkend op de Inventaris van Immaterieel Cultureel Erfgoed Vlaanderen. Deze erkenning vormde ook de start van een traject rond Sinterklaas en Sint-Maarten in het Waasland. © Erfgoedcel Waasland

5.2. Knelpunten bij de beoordeling

De Vlaamse overheid beoordeelt aanvragen voor cultureel-erfgoedconvenants op basis van zes criteria (zie bijlage 5). Goedgekeurde aanvragen krijgen vervolgens subsidies, op basis van inwonersaantallen. Het gaat daarbij in principe om minimumbedragen, die kunnen worden verhoogd al naargelang de kwaliteit van het aanvraagdossier.

De beoordelingscriteria moeten een correcte en transparante behandeling van elk aanvraagdossier garanderen. Toch ervaren lokale besturen en erfgoedcellen knelpunten bij vier van de zes criteria:

- **Criterium 1: “Het belang van het aanwezige cultureel erfgoed en cultureel-erfgoedactoren op het grondgebied”**
Enerzijds wil de Vlaamse overheid met dit criterium onderzoeken of er een voldoende **kritische massa cultureel erfgoed** aanwezig is waarrond een lokale erfgoedwerking verder uitgebouwd kan worden. Anderzijds wil zij een goed zicht krijgen op de erfgoedactoren in de regio. Daarom hecht zij ook veel belang aan een goed uitgevoerde omgevingsanalyse.

Dit eerste criterium is cruciaal bij de beoordeling van elk aanvraagdossier. Voor de aanvrager is het echter **vaag en voor interpretatie vatbaar**. Want hoe kan hij nu weten welk erfgoed ‘belangrijk genoeg’ is in de ogen van de Vlaamse overheid? Hetzelfde kan gezegd worden van de omgevingsanalyse. Het aanvraagdossier kan weliswaar alle (erfgoed)spelers oplist. Maar het is moeilijk om van tevoren in te schatten welke rol deze spelers effectief zullen opnemen bij de uitvoering van het convenant.

De erfgoedcellen en lokale besturen stellen voor dat bij de beoordeling van dit criterium een **onderscheid** wordt gemaakt tussen aanvragen voor een eerste cultureel-erfgoedconvenant en aanvragen voor de hernieuwing van een bestaand convenant. Bij een eerste aanvraag blijft het criterium van de ‘kritische massa’ relevant, omdat voldoende cultureel erfgoed en erfgoedorganisaties nodig zijn om een erfgoedwerking van de grond te krijgen. Wel kan de Vlaamse overheid nog duidelijker maken waar ‘kritische massa’ precies voor staat.

Bij de hernieuwing van een cultureel-erfgoedconvenant is het vooral belangrijk om terug te kijken op de voorbije werking. Werd het erfgoedveld voldoende betrokken en is het lokale netwerk gegroeid en/of versterkt? Deze netwerkrol dient ook bij latere hernieuwde aanvragen blijvend gewogen te worden, want een gezond lokaal erfgoednetwerk is dynamisch en evolueert.

- **Criterium 2: “Kwaliteit van de visie op en de doelstellingen van een geïntegreerd en integraal lokaal cultureel-erfgoedbeleid”** en criterium 3: **“De wijze waarop dit uitgevoerd zal worden”**

De lokale besturen en erfgoedcellen erkennen het belang om een kwaliteitsvol aanvraagdossier navenant te honoreren. De subsidierondes van de voorbije jaren hielden echter enkel rekening met de inwonersaantallen en de daaraan verbonden decretale minima. Er was **onvoldoende oog** voor het **verschil in kwaliteit** tussen de verschillende aanvragen. Bij de beoordelingsronde in 2014 kregen vrijwel alle aanvragen eenzelfde subsidiebedrag. De decretaal bepaalde minimale bedragen werden zelfs voor geen enkel aanvraagdossier behaald.

- Criterium 6: “**Gemeentelijke inbreng in de convenantwerking**”. Het spreekt voor zich dat alle betrokken gemeenten investeren in het cultureel-erfgoedconvenant. Het is positief dat zij zelf kunnen bepalen hoeveel zij willen investeren in het convenant en hoe deze inbreng eruitziet (logistiek, financieel, personeel). Daartegenover ervaren een aantal lokale besturen moeilijkheden om deze inbreng zichtbaar te maken in de convenantsaanvraag. Ook is niet duidelijk wat de Vlaamse overheid als een minimuminbreng beschouwt.

Voor de inbreng van de gemeentebesturen kan een **eenduidiger referentiekader** worden uitgewerkt. Dit moet lokale besturen helpen om de eigen financiële, personele en logistieke inbreng beter te kunnen inschatten en aan te tonen. De erfgoedcellen, lokale besturen en FARO willen samenwerken met de Vlaamse overheid bij het uitwerken van zo'n kader.

5.3. Een gedifferentieerd subsidiesysteem?

Op dit moment wegen de inwonersaantallen zeer zwaar door bij de subsidiëring. Dit is vooral nadelig voor dunbevolkte regio's. Het vastgelegde maximumbedrag naar rato van 120.000 inwoners per regio vormt echter ook voor dichtbevolkte of verstedelijkte gebieden een nadeel. De erfgoedcellen en de lokale besturen vragen dat de minister nadenkt over een meer gedifferentieerd systeem dat meer recht doet aan regionale eigenheden.

De Vlaamse overheid kan een **vast bedrag** toekennen voor aanvraagdossiers die beantwoorden aan basiscriteria, zoals een minimum aan kritische massa en degelijk zakelijk beheer. Een bijkomend **variabel bedrag** kan daaraan toegevoegd worden. Dit kan op basis van de kwaliteit van de aanvraag, de omvang van het lokale erfgoedveld en de daarmee samenhangende uitdagingen ... Voorwaarde is uiteraard dat de Vlaamse overheid, voor zowel de vaste als variabele subsidies, zich houdt aan de vastgelegde criteria en de daaraan gekoppelde bedragen.

Het spreekt voor zich dat bovenstaande denkpistes verder moeten uitgewerkt worden. De lokale besturen en erfgoedcellen vragen daarom dat zij betrokken en gehoord worden bij verdere discussies over de toekomst van de convenantwerkingen en nieuwe subsidie- en toekenningscriteria.

6. STERKER INTERGEMEENTELIJK SAMENWERKEN

Ambities

Erfgoedcellen en intergemeentelijke samenwerkingsverbanden (IGS'en) werken als verlengstuk van lokale besturen, maar functioneren wel als een aparte entiteit.

Erfgoedcellen, IGS'en en lokale besturen delen actief ervaringen en expertise over intergemeentelijke samenwerking. Hiervoor werken zij samen met steunpunten en belangenorganisaties.

Erfgoedcellen, IGS'en en lokale besturen werken proactief aan de afstemming van het eigen intergemeentelijk samenwerkingsverband met andere samenwerkingsverbanden in de regio. Wanneer het organisatorisch of inhoudelijk interessant is, worden meerdere beleidsdomeinen onder één intergemeentelijk samenwerkingsverband ondergebracht.

Om voor te leggen aan de Vlaamse overheid

De Vlaamse overheid kan de clustering van deelwerkingen binnen een intergemeentelijk samenwerkingsverband ondersteunen door de planningscycli van deze deelwerkingen beter op elkaar af te stemmen.

6.1. De ervaring van tien jaar intergemeentelijk samenwerken

Sinds 2005 kunnen intergemeentelijke samenwerkingsverbanden cultureel-erfgoedconvenants afsluiten. De betrokken erfgoedcellen, cultuurambtenaren en lokale beleidsmakers hebben de voorbije tien jaar veel expertise ontwikkeld over de verschillende aspecten van intergemeentelijke samenwerking. Zowel op het vlak van personeelsbeleid, financieel beleid, beslissingsstructuren ... bouwden zij met vallen en opstaan ervaring op. **Deze ervaring en expertise willen zij delen**, met elkaar en andere besturen die intergemeentelijk willen samenwerken. Niet voor niets wordt de samenwerking rond cultureel erfgoed vaak naar voren geschoven als een goed voorbeeld.

Intergemeentelijk samenwerken is niet altijd en overall vanzelfsprekend. Om een intergemeentelijk samenwerkingsverband goed te laten werken, zijn sterke overlegstructuren, afspraken en een gedeelde visie essentieel. Over het algemeen worden erfgoedcellen goed aangestuurd door een geëngageerde raad van bestuur. Maar voor de betrokken raadsleden is het niet altijd vanzelfsprekend om de **informatie te laten doorstromen** naar hun college van burgemeester en schepenen, de gemeenteraad en het managementteam. Sommige intergemeentelijke samenwerkingsverbanden ervaren bijgevolg moeilijkheden om hun draagvlak bij de gemeentebesturen te behouden of te versterken.

Daarnaast stelt zich soms een probleem van **schaalgrootte en overhead**. Startende intergemeentelijke samenwerkingsverbanden moeten vaak een heel nieuw organisatorisch kader opstarten. Zeker de projectverenigingen met enkel een werking rond cultureel erfgoed steken veel tijd en middelen in de personeelsadministratie en het op punt stellen van de interne werking.

Deze uitdagingen zijn niet inherent aan een erfgoedcelwerking. Binnen tal van domeinen (sport, jeugd, cultuur, onroerend erfgoed) is er momenteel behoefte aan meer praktijkondersteuning en -ontwikkeling over intergemeentelijke samenwerking. De betrokken belangenorganisaties, administraties en steunpunten hebben op dit vlak een rol te spelen. Zij moeten **goede praktijken** (ook uit andere domeinen) detecteren, er succesfactoren en valkuilen uit distilleren en dit vervolgens actief delen. **Structurele pijnpunten** in de regelgeving kunnen zij ophijsten en aankaarten als het **Decreet op de Intergemeentelijke Samenwerking** wordt aangepast.

6.2. Regioscreening en clustering

In zijn *Beleidsnota* geeft minister van Cultuur Sven Gatz aan dat hij de regioscreening ondersteunt en intergemeentelijke samenwerkingsverbanden maximaal op elkaar wil afstemmen. De lokale besturen en erfgoedcellen vragen dat in deze oefening zoveel mogelijk ruimte wordt gelaten aan initiatieven die **van onderuit** groeien. Zo is er binnen de bestaande intergemeentelijke samenwerkingsverbanden een tendens om meerdere deelwerkingen **te clusteren**. Zo willen zij vooral schaalvoordelen realiseren, overheadkosten beperken en de zichtbaarheid en de slagkracht van het intergemeentelijk samenwerkingsverband vergroten. Maar een clustering kan ook leiden tot een betere wisselwerking tussen de lokale erfgoedwerking en andere beleidsdomeinen.

“Samenwerkingen die van onderuit groeien, ontstaan meestal vanuit een duidelijke nood. Ze kunnen historisch gegroeid zijn of vanuit een organisch verhaal ontstaan. Je mag niet louter met een managementbril kijken, want dan riskeer je dat er veel waardevols kapotgaat.” Yamila Idrissi, Vlaams parlementslid en lid Commissie Cultuur, sp.a

“Op diverse domeinen – bv. zorg en welzijn – beginnen zich stilaan regio's af te tekenen. Het is belangrijk om een convenantwerking op een redelijke schaalgrootte uit te voeren. De eigenheid van het erfgoed is hierbij een belangrijke sleutel tot regiobepaling.” Cathy Coudyser, Vlaams parlementslid en lid Commissie Cultuur, N-VA

“Ik denk dat - zeker voor de IGS'en - de band tussen lokale bestuurders en erfgoedcelmedewerkers nog kan versterkt worden. De erfgoedcellen hebben de steden en gemeenten nodig en kunnen hun maatschappelijke meerwaarde tov bestuur en burgers nog meer in de verf zetten..”
Caroline Bastiaens – Vlaams Parlementslid en lid Commissie Cultuur, CD&V.

Intergemeentelijke samenwerkingsverbanden die voor meerdere deelwerkingen subsidies krijgen van de Vlaamse overheid, zijn vandaag gebonden aan uiteenlopende planningscycli. Hierdoor zijn de betrokken samenwerkingsverbanden vrijwel constant in **'planningsmodus'**. Het is aangewezen dat de Vlaamse overheid de planningscycli meer op elkaar afstemt, in de eerste plaats voor de deelwerkingen die vanuit het Vlaamse beleidsdomein cultuur worden gesubsidieerd: de afstemming van het cultuuraanbod en de communicatie en cultureel erfgoed. In tweede instantie kan worden bekeken of de planningscyclus voor de cultureel-erfgoedconvenants en onroerend-erfgoeddiensten beter op elkaar kan worden afgestemd.

COMEET is een intergemeentelijk samenwerkingsverband dat actief is op de terreinen bibliotheken, erfgoed, lokaal cultuurbeleid, podia en cultuurcommunicatie. Met het project 'Stroatuëbers' zette COMEET dialecterfgoed in de kijker, maar creëerde het ook artistieke mogelijkheden voor jongeren. Het ging om een domeinoverschrijdend project waarbij werd samengewerkt met de erfgoedspelers, jeugdorganisaties, kunstenaars, bibliotheken, sociaal-culturele organisaties, woonzorgcentra ... © COMEET

7. AFSLUITEND: EEN WISSEL OP DE TOEKOMST

Om voor te leggen aan de Vlaamse overheid

Lokale besturen en erfgoedcellen vragen dat de Vlaamse overheid opnieuw investeert in de cultureel-erfgoedconvenants en beleidsprioriteiten cultureel erfgoed.

De betrokken lokale besturen en erfgoedcellen blijven zich engageren voor de achterliggende principes van een erfgoedcelwerking. Zij hopen op een gelijkaardig engagement van de Vlaamse overheid en dat het achterliggende principe van een erfgoedcelwerking wordt gevrijwaard bij de aangekondigde decretale wijzigingen.

7.1. Opeenvolgende besparingen

De erfgoedcellen kunnen in Vlaanderen en daarbuiten op veel waardering rekenen. Ook de *Beleidsnota* van de minister van Cultuur zet de waarde van de erfgoedcellen in de verf: **“Zij zorgen voor vernieuwing, experiment en voorbeeldwerking. Zij zijn een actor tussen, naast, boven, onder en samen met de aanwezige cultureel-erfgoedactoren. Samen vormen ze een onmisbare schakel in een Vlaams expertisenetwerk”**.⁷

Toch zitten de erfgoedcellen in de hoek waar de zwaarste klappen vallen. De voorbije jaren hebben zij zo'n **15 tot 20 procent moeten besparen**, terwijl de verwachtingen vanuit het veld en het beleid alleen maar zijn toegenomen. Een aantal sterke punten van de erfgoedcelwerkingen komen zo onder druk te staan, zoals het maatwerk, aandacht voor minder zichtbaar erfgoed en de samenwerking met minder evidente partners en domeinen. De lokale besturen wensen dat de Vlaamse overheid opnieuw investeert in de convenanten/beleidsprioriteiten en zo opnieuw zuurstof geeft aan de erfgoedcelwerking.

“Ik wil dan ook kiezen voor een beleid dat naast de grote en andere instellingen ook blijft inzetten op het versterken van de basiswerking van de lokale erfgoedwerkingen en voor een beleid dat uitwisseling en samenwerking stimuleert.”

Jean-Jacques De Gucht, Vlaams parlementslid en lid Commissie Cultuur, Open Vld

“Er heerst een vreemd soort spanning in de erfgoedsector. Dat is een gevaarlijke spanning. Dat wil ik wel eens hardop gezegd hebben. Het is niet ‘of of’. Het geldt voor de musea, moet je niet halen bij de erfgoedcellen of omgekeerd. Dan heb je de ene armoedzaaiër die de andere gaat voeden.” Bart Caron, Vlaams parlementslid en lid Commissie Cultuur, Groen

In 2014 ontving Erfgoedcel CO7 de Prijs van de Vlaamse Gemeenschap voor Cultureel Erfgoed. “De zeven gemeenten slagen erin hun overgebleven erfgoed lokaal en bovenlokaal het grensgebied te laten overstijgen, waarin ze zich situeren. Een voorbeeld voor de erfgoedsector en ver daarbuiten.”, aldus minister Gatz bij de prijsuitreiking.

© Mirjam Devriendt

7.2. Nieuwe convenants?

Het is niet duidelijk of er nog nieuwe cultureel-erfgoedconvenants kunnen bijkomen. Twee jaar op rij heeft de Vlaamse overheid, omwille van de moeilijke budgettaire toestand, besloten om geen werkingssubsidies toe te kennen aan nieuwe convenantaanvragen. In de *Beleidsbrief* van de minister voor 2016 wordt deze keuze herhaald.⁸

Anno 2015 valt iets minder dan de helft van de gemeentebesturen in Vlaanderen onder een cultureel-erfgoedconvenant/regeling rond de beleidsprioriteiten. Een heel aantal regio's dromen van een cultureel-erfgoedconvenant, maar het is niet duidelijk wanneer de Vlaamse overheid nog nieuwe aanvragen zal goedkeuren. Deze regio's verdienen dezelfde kansen die de kunststeden en intergemeentelijke samenwerkingsverbanden met een convenant ooit zelf hebben gekregen. De erfgoedcellen en de lokale besturen vragen wel dat de toekenning van nieuwe convenanten niet mag gebeuren door nog eens te besparen op de lopende convenanten en de beleidsprioriteiten.

7 S. GATZ, Vlaams minister van Cultuur, Media, Jeugd en Brussel, *Beleidsnota Cultuur 2014-2019*, Brussel, 2014, p. 39.

8 S. GATZ, Vlaams minister van Cultuur, Media, Jeugd en Brussel, *Beleidsbrief Cultuur, 2015-2016*, p. 38.

7.3. In the long run?

Een erfgoedcelwerking is dynamisch. **Erfgoedcellen kunnen vervellen, zich integreren in bredere verbanden en de werking aanpassen** aan snel veranderende lokale en Vlaamse contexten. Dit is in het verleden al gebeurd en zal in de toekomst ongetwijfeld nog gebeuren. Ook een **beleidskader** moet durven mee-evolueren. De lokale besturen en erfgoedcellen klampen zich niet vast aan de formule van cultureel-erfgoedconvenants en beleidsprioriteiten. Op termijn kunnen die plaats ruimen voor andere beleidsinstrumenten.

De lokale besturen en erfgoedcellen houden wel vast aan het achterliggende principe van een erfgoedcelwerking. Dit principe omvat meer dan een formele afsprakenregeling tussen lokale besturen en de Vlaamse overheid. **Het draait vooral om overheidsniveaus die zich engageren om samen te investeren in een betere erfgoedzorg en -ontsluiting, een groter draagvlak voor lokaal erfgoed en het versterken van lokale netwerken. Om deze engagementen te kunnen uitvoeren is er een lokale gangmaker, katalysator en coördinator nodig.** De lokale besturen hopen dat ook de Vlaamse overheid zich blijft engageren en de erfgoedcelwerking vrijwaart bij de decretale wijzigingen die zich aandienen voor de volgende maanden en jaren.

DEEL IV
BIJLAGEN

Het decretale kader: beleidsprioriteiten en cultureel-erfgoedconvenants

Sinds 2000 kan de Vlaamse Gemeenschap werkingssubsidies toekennen aan lokale besturen die willen investeren in hun lokaal cultureel-erfgoedbeleid. De wijze waarop deze subsidies worden toegekend, verschilt naargelang het soort lokaal bestuur.

- Met **intergemeentelijke samenwerkingsverbanden** en, specifiek voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, de **Vlaamse Gemeenschapscommissie**, sluit de Vlaamse Gemeenschap een cultureel-erfgoedconvenant af. In zo'n cultureel-erfgoedconvenant staat beschreven aan welke doelstellingen het betrokken bestuur wil werken en welke werkingssubsidies de Vlaamse Gemeenschap daartegenover stelt.
- De **kunststeden** Antwerpen, Brugge, Gent, Leuven en Mechelen hebben geen cultureel-erfgoedconvenant. Zij krijgen momenteel subsidies om te werken rond vier grote thema's – beleidsprioriteiten genoemd: religieus cultureel erfgoed, vrijwilligerswerk, culturele archieven en digitaal erfgoed.

Anno 2015 zijn er 22 regio's en steden die Vlaamse werkingssubsidies krijgen voor hun lokaal cultureel-erfgoedbeleid. Meestal is het de erfgoedcel die een coördinerende rol opneemt bij de concrete uitvoering van dit beleid. Uitzonderingen zijn Antwerpen, Gent en Mechelen. In Antwerpen en Gent is de werking van de erfgoedcel sinds 2009 geïntegreerd in die van respectievelijk MAS en STAM. De erfgoedcel Mechelen is in 2015 opgegaan in de 'Dienst Musea en Erfgoed'.

Het beleidskader illustreert de **complexe omgeving** waarbinnen erfgoedcellen opereren. Zij zijn dagelijks bezig met erfgoed, maar functioneren tegelijk als verlengstuk van een lokaal bestuur of een samenwerkingsverband van gemeentebesturen. Zij werken lokaal, maar binnen een beleidskader dat door de Vlaamse Gemeenschap is geïnitieerd en deels ook op basis van Vlaamse subsidies. Men zou kunnen zeggen dat erfgoedcellen '**grenswerkers**' zijn. Zij **schakelen constant tussen het lokale en het Vlaamse niveau, tussen de erfgoedpraktijk en het beleid**. Dit grenswerk vormt een kracht, want juist zo kunnen zij flexibel inspelen op een aantal opportuniteiten en veranderingen. Tegelijk brengt het ook uitdagingen met zich mee. Een aantal van deze uitdagingen vormden ook de aanleiding tot het visietraject.

Aanleiding tot het visietraject: veranderende lokale en bovenlokale contexten

Bij de toekenning van werkingssubsidies verwacht de Vlaamse Gemeenschap dat de betrokken lokale besturen 'een integrale en geïntegreerde erfgoedbenadering' voorstaan. Dit begrippenkader gaat al mee sinds het ontstaan van de cultureel-erfgoedconvenants, maar de lokale contexten waarin het lokaal cultureel-erfgoedbeleid wordt uitgevoerd zijn inmiddels sterk veranderd. Wat betekenen '**integraal**' en '**geïntegreerd**' werken **in tijden van beleids- en beheerscyclus en het integrale gemeentelijke meerjarenplan**?

Erfgoedcellen bevinden zich in een **driehoeksverhouding tussen de cultureel-erfgoedsector, lokaal beleid en Vlaams beleid**. Het voortdurend schakelen tussen deze drie domeinen prikkelt en verrijkt de erfgoedcelwerking. Maar het vraagt ook veel energie en plaatst erfgoedcellen soms in een spagaat tussen uiteenlopende belangen van verschillende stakeholders.

Als grenswerker staan erfgoedcellen niet enkel voor **uiteenlopende**, maar ook voor heel **hoge verwachtingen vanuit verschillende hoeken**. In hun lokale erfgoedwerking hebben de betrokken lokale besturen en de erfgoedcellen voor zichzelf een aantal opdrachten en doelstellingen geformuleerd, maar doorheen de jaren krijgen zij ook meer vragen vanuit het lokale erfgoedveld. Daarenboven worden zij verondersteld zich te engageren in een Vlaams erfgoednetwerk. Dit betekent onder meer dat erfgoedcellen meewerken aan bovenlokale initiatieven, zoals Erfgoeddag, en hun eigen kennis en ervaringen delen met de brede cultureel-erfgoedsector. De middelen en de personeelsbezetting kalven daarentegen af. Zeker de laatste besparingsronde heeft een impact op de **draagkracht van de erfgoedcellen**. Kunnen de erfgoedcellen nog wel dezelfde manier van werken voorstaan als de voorbije vijftien jaar?

Een breed gedragen traject

Hoe kan de groep van erfgoedcellen nu inspelen op deze uitdagingen? In hun zoektocht naar antwoorden hebben de erfgoedcellen en FARO in 2015 een **participatief visie-traject** afgelegd. Van bij de start besloten zij om het traject open te trekken naar een brede groep van stakeholders. Zo hebben zij in het voorjaar van 2015 zo'n vijftig personen geïnterviewd. Het ging daarbij om een gemengde groep van beleidsmakers, cultuur- en vrijetijdscoördinatoren, medewerkers uit musea en archieven en erfgoedbibliotheken, vrijwilligers uit verenigingen, lokale beleidsmakers en Vlaamse parlementsleden. De resultaten van dit onderzoek stelden de erfgoedcellen en FARO voor op 16 juni 2015 bij FARO tijdens 'Tournée Générale', een druk bijgewoond studie- en reflectiemoment over de toekomst van de erfgoedcellen en het lokale cultureel-erfgoedbeleid.

De eerste resultaten van het traject heeft Gregory Vercauteren (stafmedewerker bij FARO) uitgeschreven in een artikel dat in september verscheen in *faro | tijdschrift over cultureel erfgoed*.⁹ Vervolgens werkte in het najaar van 2015 een schrijfcomité bestaande uit medewerkers van erfgoedcellen het eindrapport verder uit. Dit rapport hebben vervolgens de erfgoedcellen besproken en voorgelegd aan hun lokale beleidsmakers en/of diensthoofden. Uiteindelijk hebben 250 beleidsmakers, erfgoedcelmedewerkers en diensthoofden hun formele goedkeuring gegeven aan dit rapport.

Door de bevraging, de Tournée Générale, de vergaderingen met de erfgoedcellen, diensthoofden en raden van bestuur zijn er zo'n **350 mensen betrokken** bij het hele visietraject. Op deze manier kwamen heel wat inzichten en perspectieven boven tafel. Dit hielp de erfgoedcellen en FARO om een **genuanceerd en rijkgeschakeerd zicht** te krijgen op wat de uitdagingen zijn en waar de ambities moeten liggen.

Op 16 juni 2015 organiseerden de erfgoedcellen en FARO het studie- en reflectiemoment 'Tournée Générale'. Met zo'n 100 genodigden dachten zij toen na over de toekomst van de erfgoedcellen en het lokale cultureel-erfgoedbeleid.
© FARO

9 G. VERCAUTEREN, 'Nabij en Verbonden. Eerste resultaten van het visietraject over de erfgoedcelwerkingen', in: *faro | tijdschrift over cultureel erfgoed*, 8 (2015) 3, pp. 40-48.

	NAAM	VOORNAAM	ORGANISATIE
1	Allegaert	Patrick	Museum Dr. Guislain
2	Audenaert	Stefanie	Erfgoedcel Land van Dendermonde
3	Boon	Ruben	Damiaan Vandaag - Leuven
4	Buyse	Lies	Directie Musea en Tentoonstellingen - Kortrijk
5	Casteleyn	Lothar	Erfgoedcel Brugge
6	Clauw	Sara	Arhus - Roeselare
7	Cuyt	Hilde	Erfgoedcel CO7
8	De Beuckeleer	Nelle	Erfgoedcel k.ERF
9	De Bruyne	Ann	Sectorcoördinator vrijetijdszaken - Ninove
10	De Cleyn	Edwin	Districtschepen Erfgoed - Berchem
11	De Coninck	Sebastiaan	Erfgoedcel Meetjesland
12	De Mey	Raf	Erfgoedcel Denderland
13	De Mulder	Ronny	Cultuurdienst - Sint-Niklaas
14	De Ruysser	Sofie	MAS
15	De Schacht	Tijs	Erfgoed zuidwest
16	De Winter	Sophie	Cultuurambtenaar - Hamme
17	Declercq	Alexander	Cultuurbeleidscoördinator - Ieper
18	Declercq	Brecht	VIAA
19	Decoene	Daisy	Schepen van Cultuur - Moorslede
20	Delaey	Fanny	Cultuurbeleidscoördinator - Nazareth
21	Demarsin	Koen	Erfgoedcel Pajottenland-Zennevallei
22	Depauw	Liesbet	LECA
23	Dezutter	Ode	Erfgoedcel Waasland
24	Dierckx	Bram	Intergemeentelijk archivaris Balen - Dessel - Laakdal - Meerhout - Retie
25	Engelbosch	Christa	Museum De Mindere - Sint-Truiden
26	Froeyman	Anton	Universiteit Gent, vakgroep Wijsbegeerte en Moraalwetenschap
27	Galle	Trui	Museum van Deinze en Leiestreek
28	Gillard	Evi	VVC
29	Gillebert	Fred	Directeur CC Westrand - Dilbeek
30	Goethals	Tijs	Stadsarchief - Poperinge
31	Gos	Leen	Erfgoedcel Mijn-Erfgoed
32	Gysen	Rebecca	Erfgoedcel Leuven
33	Hemeryck	Aleid	Bruggemuseum
34	Heyndrickx	Peter	Afdelingshoofd Cultuur en Toerisme - Hasselt
35	Hinnekindt	Bie	OCMW Gent
36	Iacopucci	Pietro	Voorzitter zuidwest / schepen voor Cultuurbeleid - Waregem
37	Jacobs	Karen	Afdeling Cultureel Erfgoed - Departement CJSM
38	Jacobs	Marc	FARO
39	Janssens	Ellen	immaterieelerfgoed.be
40	Janssens	Jeroen	Erfgoedcel Kempens Karakter
41	Januarius	Joeri	ETWIE
42	Kerremans	Jana	Vlaamse Kunststeden vzw
43	Klinckaert	Jan	CRKC
44	Lefevere	Janna	Erfgoedcel k.ERF
45	Lievens	Jan	Gemeenteraadslid Lede/ kabinetsmedewerker Karim Van Overmeire (schepen van Erfgoed - Aalst/Vlaams parlementslicid)
46	Lippens	Anneke	Provincie Oost-Vlaanderen
47	Luytens	Karina	Algemeen Cultuurbeleid, Kunsten en Erfgoed VGC
48	Maes	Mieke	Erfgoedcel Brussel
49	Malfliet	Kris	Schepen van Cultuur - Berlare
50	Malliet	Jef	Provincie Limburg
51	Muyllart	Sophie	Provincie West-Vlaanderen
52	Neirinckx	Pieter	Erfgoedcel Mijn-Erfgoed
53	Neyrinck	Jorijn	tapis plein
54	Ollivier	Hendrik	AMSAB

55	Opsteyn	Lieve	Erfgoedcel Haspengouw
56	Pector	Michaël	Coördinator vrijetijdszaken - Merelbeke
57	Plas	Hilde	VVSG
58	Platteau	Marleen	Kabinet minister van Cultuur Sven Gatz
59	Provoost	Nele	Heemkunde Vlaanderen
60	Pruyt	Marijke	Gemeenteraadslid - Merelbeke/ Arteveldehogeschool Gent
61	Reulens	Kristof	Coördinator erfgoed en kunsten - Genk
62	Schroven	Stijn	Cultuurbeleidscoördinator - Herenthout
63	Segers	Yves	Centrum Agrarische Geschiedenis
64	Staes	Jan	Beleidsmedewerker onderwijs, cultuur & jeugd - Antwerpen
65	Thiers	Liesbeth	Bibnet-LOCUS
66	Van de Cotte	Ans	Erfgoedcel Viersprong
67	Van de Vijver	Willy	Stadsarchief Mechelen
68	Van den Broeck	Rik	Heemkring Die Swane - Heist-op-den-Berg
69	Van der Veken	Mark	Kabinetsmedewerker Bjorn Schiffer (schepen van Cultuur - Mechelen)
70	Van Hoye	Eva	Erfgoedcel Mechelen
71	Van Istendael	Cor	Erfgoedcel Noorderkempen
72	Van Landeghem	Tineke	Stadsarchief - Sint-Niklaas
73	van Leeuwen	Jacqueline	FARO
74	Van Look	Stijn	Cultuurbeleidscoördinator - Middelkerke / projectvereniging Kusterfgoed
75	Van Mierop	Kristof	Cultuurbeleidscoördinator - Blankenberge / projectvereniging Kusterfgoed
76	van Nierop	Veronique	Erfgoedcel Hasselt / Het Stadsmus Hasselt
77	Van Oost	Olga	FARO
78	Van Rechem	Rebecca	Coördinator Comeet - Meetjesland
79	Van Wezemael	Leen	Afdeling Cultureel Erfgoed - Departement CJSM
80	Vandamme	Ludo	Stadsbibliotheek De Biekorf - Brugge
81	Vandenbulcke	Kristof	Afdeling Cultureel Erfgoed - Departement CJSM
82	Vanderbeken	Tim	Zolad+
83	Vanderhenst	Harry	Hoge Gilde raad der Kempen
84	Vandoren	Eddy	Stafmedewerker cultuur - Bilzen
85	Vangheluwe	Marieke	STAM - Gent
86	Vantomme	Floortje	tapis plein
87	Verbeeck	Aline	Erfgoedcel TERF
88	Vercauteren	Gregory	FARO
89	Verdegem	Elise	Vrijetijdscoördinator - Evergem
90	Vermeeren	Bruno	VVBAD
91	Vermote	Michel	Archiefbank Vlaanderen
92	Verroeye	Jolien	Erfgoedcel Leie Schelde
93	Vandevoort	Denise	Schepen van Cultuur - Leuven
94	Vrelust	Jef	MAS

BIJLAGE 4

DIENSTHOOFDEN, ERFGOEDCELMEDEWERKERS EN BELEIDSMAKERS DIE DIT EINDRAPPORT HEBBEN ONDERSCHREVEN

De erfgoedcellen hebben dit rapport voorgelegd aan hun lokale beleidsmakers en/of diensthoofden en hen gevraagd om het te onderschrijven. Bij de intergemeentelijke samenwerkingsverbanden ging dit via de raad van bestuur of het directiecomité. Bij de kunststeden en de Vlaamse Gemeenschapscommissie is de tekst voorgelegd aan de schepenen/het kabinet en/of de betrokken beleidsambtenaren (directeur, departementshoofd, afdelingshoofd...).

Uiteindelijk hebben 250 personen deze tekst onderschreven. Het gaat om lokale beleidsmakers, beleidsambtenaren en medewerkers van de betrokken erfgoedcellen en stadsmusea.

Bij de erfgoedcellen Leuven, Brugge en zuidwest is een enigszins andere werkwijze gevolgd. Het rapport is er niet persoonlijk onderschreven door de betrokken lokale beleidsmakers, maar wel voorgelegd en formeel goedgekeurd door de respectieve colleges van burgemeester en schepenen en, wat zuidwest betreft, de raad van bestuur.

NAAM	VOORNAAM	FUNCTIE BINNEN LOKAAL BESTUUR (INDIEN RELEVANT)		FUNCTIE BINNEN INTERGEMEENTELIJK SAMENWERKINGS- VERBAND MET EEN CULTUREEL-ERFGOEDCONVENANT (INDIEN RELEVANT)	
1	Aerts	Edgard	gemeenteraadslid	Beringen	lid raad van bestuur Mijn-Erfgoed
2	Alexander	Sanne	gemeenteraadslid	Wachtebeke	lid raad van bestuur COMEET
3	Arnaut	Geert	gemeenteraadslid	Knesselare	lid raad van bestuur COMEET
4	Audenaert	Remy	voorzitter gemeenteraad	Sint-Gillis-Waas	voorzitter Interwaas
5	Bartels	Veronique	gemeenteraadslid	Heusden-Zolder	lid raad van bestuur Mijn-Erfgoed
6	Bekaert	Rik	gemeenteraadslid	Moorslede	lid raad van bestuur BIE
7	Bektas	Ince	gemeenteraadslid	Maasmechelen	lid raad van bestuur Mijn-Erfgoed
8	Bellings	Jeroen	schepenen	Borgloon	ondervoorzitter Erfgoed Haspengouw
9	Bergez	Martine	schepenen	Aalter	lid raad van bestuur COMEET
10	Bobelyn	Marc	gemeenteraadslid	Assenede	lid raad van bestuur COMEET
11	Boeckx	Lisette	schepenen	Olen	lid raad van bestuur Kempens Karakter
12	Borchert	Till-Holger	artistiek directeur Directie Musea Brugge	Brugge	
13	Bosmans	Sigrid	diensthofhd Musea & Erfgoed	Mechelen	
14	Bosschem	Nicolas	gemeenteraadslid	Sint-Martens-Latem	lid raad van bestuur POLS
15	Boussemaere	Rosita			coördinator CO7
16	Braeckman	Nik	schepenen	Waarschoot	lid raad van bestuur COMEET
17	Brems	Chantal	coördinator erfgoedcommunicatie - Erfgoedcel Brussel	Vlaamse Gemeenschapscommissie	
18	Broeckx	Gerda	schepenen	Laakdal	ondervoorzitter raad van bestuur k.ERF
19	Broekaert	Dirk	Algemeen directeur Cultuur, Jeugd en Sport	Vlaamse Gemeenschapscommissie	
20	Buggenhout	Pieter-Jan			medewerker cultureel erfgoed Erfgoedcel Denderland
21	Buysse	Dominique	schepenen	Assenede	lid raad van bestuur COMEET
22	Callewaert	Jean-Marie	gemeenteraadslid	Langemark-Poelkapelle	lid raad van bestuur CO7
23	Cardinael	Carla	gemeenteraadslid	Heuvelland	lid raad van bestuur CO7
24	Caron	John	gemeenteraadslid	Nevele	lid raad van bestuur COMEET
25	Casier	Bart			directeur Interwaas
26	Casteleyn	Lothar	coördinator erfgoedbeleid - Erfgoedcel Brugge	Brugge	
27	Cattrysse	Rudi	schepenen	De Haan	lid raad van bestuur Kusterfgoed
28	Claessens	Koen	schepenen	Retie	lid raad van bestuur k.ERF
29	Claeys	Danny	burgemeester	Nazareth	voorzitter raad van bestuur POLS
30	Claeys	Hilde	burgemeester	De Pinte	ondervoorzitter raad van bestuur POLS
31	Claeys	Kurt	schepenen	Oostende	lid raad van bestuur Kusterfgoed
32	Claeys	Ronny	gemeenteraadslid	Zomergem	lid raad van bestuur COMEET
33	Coenen	Michelle	expert publieks- en fondsenwerving	Mechelen	
34	Coppejans	Stijn	schepenen	Kaprijke	voorzitter raad van bestuur COMEET
35	Coppens	Steffi			erfgoedconsulent Erfgoedcel Meetjesland
36	Cosyns	Veerle	schepenen	Ninove	ondervoorzitter raad van bestuur Erfgoed Denderland
37	Couckuyt	Hanne			communicatie- en erfgoedmedewerker Erfgoedcel Meetjesland
38	Cuyt	Hilde			erfgoedcoördinator Erfgoedcel CO7

39	Cuyx	Lies	stafmedewerker Muze	Heusden-Zolder	lid raad van bestuur Mijn-Erfgoed
40	D'Haese	Evelien			erfgoedconsulent Erfgoedcel Waasland
41	De Baere	David	gemeenteraadslid	Destelbergen	lid raad van bestuur Viersprong
42	De Baets	Yves	gemeenteraadslid	Kaprijke	lid raad van bestuur COMEET
43	De Brabanter	John	gemeenteraadslid	Liedekerke	lid raad van bestuur Pajottenland-Zennevallei
44	De Cleene	Kathleen	schepen	As	lid raad van bestuur Mijn-Erfgoed
45	De Coninck	Rita	schepen	Eeklo	lid raad van bestuur COMEET
46	De Coninck	Sebastiaan			erfgoedcoördinator Erfgoedcel Meetjesland
47	De Craene	Bertrand	gemeenteraadslid	Waarschoot	lid raad van bestuur COMEET
48	De Cuyper	Geert	gemeenteraadslid	Lennik	lid raad van bestuur Pajottenland-Zennevallei
49	De Weerd	Christine	directeur STAM	Gent	
50	De Feyter	Geert	gemeenteraadslid	Ternat	lid raad van bestuur Pajottenland-Zennevallei
51	De Groot	André	schepen	Destelbergen	lid raad van bestuur Viersprong
52	De Lille	Arnout	gemeenteraadslid	Maldegem	lid raad van bestuur COMEET
53	De Mey	Raf			erfgoedcoördinator beleid Erfgoedcel Denderland
54	De Meyer	Wieland	schepen	Heuvelland	voorzitter raad van bestuur CO7
55	De Nijn	Heidi	departements-hoofd Cultuur	Mechelen	
56	De Reu	Rutger	schepen	Deinze	lid raad van bestuur POLS
57	De Ridder	Liesbeth	conservator collectiebeheer en digitale strategie	Mechelen	
58	De Saedeleer	Lieve			erfgoedcoördinator Erfgoedcel Kempens Karakter
59	De Schacht	Tijs			erfgoedcoördinator Erfgoedcel zuidwest
60	De Smet	Guy	gemeenteraadslid	Oosterzele	lid raad van bestuur Viersprong
61	de Soete	Marleen	schepen	De Haan	lid raad van bestuur Kustererfgoed
62	De Vis	Frank	schepen	Melle	lid raad van bestuur Viersprong
63	De Winne	Lieze			medewerker cultureel erfgoed Erfgoedcel Denderland
64	De Witte	Hubert	zakelijk directeur - Directie Musea Brugge	Brugge	
65	De Zutter	Ode			coördinator Erfgoedcel Waasland
66	Deblander	Thierry	gemeenteraadslid	Herne	lid raad van bestuur Pajottenland-Zennevallei
67	Debruyne	Eddy	schepen	Hoogdele	lid raad van bestuur BIE
68	Declercq	Kris	schepen	Roeselare	voorzitter raad van bestuur BIE
69	Decoene	Daisy	schepen	Moorslede	lid raad van bestuur BIE
70	Dedobbeleer	Luc	gemeenteraadslid	Gooik	lid raad van bestuur Pajottenland-Zennevallei
71	Deferm	Dries	schepen	Nieuwerkerken	secretaris Erfgoed Haspengouw
72	Degeest	Ann			erfgoedcoördinator communicatie Erfgoedcel Denderland
73	Degry	Justien			medewerker administratie en publiekswerking Erfgoedcel CO7
74	Dejonckheere	Christelle	gemeenteraadslid	Staden	lid raad van bestuur BIE
75	Deknopper	Eddy	schepen	Beersel	ondervoorzitter raad van bestuur Pajottenland-Zennevallei
76	Demarsin	Koen			erfgoedcoördinator Erfgoedcel Pajottenland-Zennevallei
77	Demeyer	Thomas	gemeenteraadslid	Hoogdele	lid raad van bestuur BIE
78	Denys	Liesbet	gemeenteraadslid	Aalter	lid raad van bestuur COMEET
79	Desmeth	Jan	schepen	Sint-Pieters-Leeuw	lid raad van bestuur Pajottenland-Zennevallei
80	Despeghel	Valentijn	gemeenteraadslid	Ieper	lid raad van bestuur CO7
81	Devriese	Marie-Louise	schepen	Herne	lid raad van bestuur Pajottenland-Zennevallei
82	Dierick	Denis	burgemeester	Gavere	lid raad van bestuur POLS
83	Distelmans	Mady	gemeenteraadslid	As	lid raad van bestuur Mijn-Erfgoed
84	Duijsens	Jean	gemeenteraadslid	Voeren	lid raad van bestuur Erfgoed Haspengouw
85	Duron	Francine	schepen	Middelkerke	lid raad van bestuur Kustererfgoed
86	Elegheert	Anniek			erfgoedconsulent Erfgoedcel Waasland
87	Eylenbosch	Hans	schepen	Liedekerke	lid raad van bestuur Pajottenland-Zennevallei
88	Flamant	Marleen	schepen	Bever	lid raad van bestuur Pajottenland-Zennevallei
89	Godfroid	Werner	gemeenteraadslid	Bever	lid raad van bestuur Pajottenland-Zennevallei
90	Gos	Leen			beleidscoördinator Erfgoedcel Mijn-Erfgoed
91	Grooteman	Petra	coördinator collecties en Erfgoed-plus.be - Erfgoedcel Leuven	Leuven	
92	Grootvriendt	Lien	diensthoofd toerisme en erfgoed	Aalst	
93	Gysen	Rebecca	coördinator erfgoedbeleid - Erfgoedcel Leuven	Leuven	
94	Haegeman	Kathleen	gemeenteraadslid	Blankenberge	lid raad van bestuur Kustererfgoed
95	Hannelore	Neyts			deskundige Erfgoedcel Kustererfgoed
96	Henry	Christiane	gemeenteraadslid	Heers	lid raad van bestuur Erfgoed Haspengouw
97	Heremans	Patrick	schepen	Herenthout	lid raad van bestuur Kempens Karakter
98	Hermans	Jos	erfgoedambtenaar	Maasmechelen	lid raad van bestuur Mijn-Erfgoed

99	Heyerick	Henk	gemeenteraadslid	Zulte	lid raad van bestuur POLS
100	Heylen	Philip	schepen	Antwerpen	
101	Himpe	Kurt	schepen	Izegem	lid raad van bestuur BIE
102	Hoydonckx	Marleen	schepen	Heusden-Zolder	lid raad van bestuur Mijn-Erfgoed
103	Hubau	Karel	gemeenteraadslid	Gavere	lid raad van bestuur POLS
104	Hugo	Verhenne			stafmedewerker erfgoedcel TERF
105	Huycke	Sara			coördinator Erfgoedcel Kusterfgoed
106	Jacobs	Inge	schepen	Gooik	lid raad van bestuur Pajottenland-Zennevallei
107	Janssens	Dirk	gemeenteraadslid	Dilbeek	lid raad van bestuur Pajottenland-Zennevallei
108	Janssens	Jeroen			erfgoedcoördinator Erfgoedcel Kempens Karakter
109	Janssens	Lieven	burgemeester	Vorselaar	voorzitter raad van bestuur Kempens Karakter
110	Kanli	Göksal	schepen	Houthalen-Helchteren	lid raad van bestuur Mijn-Erfgoed
111	Konings	Philip	schepen	Blankenberge	secretaris raad van bestuur Kusterfgoed
112	Lacres	Peter	schepen	Pepingen	penningmeester raad van bestuur Pajottenland-Zennevallei
113	Lagrange	Simon	burgemeester	Zulte	ondervoorzitter raad van bestuur POLS
114	Lampaert	Hilde	gemeenteraadslid	Eeklo	lid raad van bestuur COMEET
115	Lampaert	Luc	schepen	Zomergem	lid raad van bestuur COMEET
116	Landuyt	Michel	schepen	Middelkerke	ondervoorzitter raad van bestuur Kusterfgoed
117	Lannoo-Van Wansele	Agnes	burgemeester	Sint-Martens-Latem	lid raad van bestuur POLS
118	Lapeere	Trees	gemeenteraadslid	Ingelmunster	lid raad van bestuur BIE
119	Latoir	Lieven	burgemeester	Sint-Lievens-Houtem	lid raad van bestuur Viersprong
120	Laureys	Koen	gemeenteraadslid	Herentals	lid raad van bestuur Kempens Karakter
121	Lefebvre	Danny	gemeenteraadslid	Poperinge	lid raad van bestuur CO7
122	Lefevere	Janna			erfgoedcoördinator Erfgoedcel k.ERF
123	Lehoucq	Katrien	gemeenteraadslid	Evergem	lid raad van bestuur COMEET
124	Leunen	Marie-Berte	gemeenteraadslid	Borgloon	lid raad van bestuur Erfgoed Haspengouw
125	Leus	Jan	schepen	Heers	lid raad van bestuur Erfgoed Haspengouw
126	Lieten	Annelies	expert budgetbeheer en erfgoedprojecten	Mechelen	
127	Loix	Martijn			erfgoedcoördinator Erfgoed Haspengouw
128	Maes	Mieke	coördinator erfgoedbeleid - Erfgoedcel Brussel	Vlaamse Gemeenschapscommissie	
129	Maes	Sylvie	depotconsulent - Erfgoedcel Brussel	Vlaamse Gemeenschapscommissie	
130	Marien	André	gemeenteraadslid	Nijlen	lid raad van bestuur Kempens Karakter
131	Marinus	Stijn			erfgoedcoördinator Erfgoedcel Noorderkempen
132	Martens	Dirk	schepen	Gavere	lid raad van bestuur POLS
133	Mas	Johan	schepen	Sint-Truiden	voorzitter raad van bestuur Erfgoed Haspengouw
134	Masson	Frans	schepen	Vleteren	lid raad van bestuur CO7
135	Matthé	Jan			erfgoedcoördinator Erfgoedcel Kempens Karakter
136	Meijers	Maïke	gemeenteraadslid	Bilzen	lid raad van bestuur Erfgoed Haspengouw
137	Melis	Jan	schepen	Meerhout	lid raad van bestuur k.ERF
138	Melotte	Luc	gemeenteraadslid	Houthalen-Helchteren	lid raad van bestuur Mijn-Erfgoed
139	Mestdagh	Renee			erfgoedconsulent Erfgoedcel CO7
140	Meuleman	Brent	gemeenteraadslid	Zelzate	lid raad van bestuur COMEET
141	Michiels	Tom	directeur cc Muze	Heusden-Zolder	lid raad van bestuur Mijn-Erfgoed
142	Mylle	Gerda	gemeenteraadslid	Izegem	lid raad van bestuur BIE
143	Nagels	Anniek	schepen	Genk	lid raad van bestuur Mijn-Erfgoed
144	Neyts	Lieze			erfgoedconsulent Erfgoedcel zuidwest
145	Nijs	Annemie	schepen	De Pinte	lid raad van bestuur POLS
146	Noppe	Annelien			erfgoedcoördinator Erfgoedcel Pajottenland-Zennevallei
147	Opsteyn	Lieve			erfgoedcoördinator Erfgoed Haspengouw
148	Otte	Els			medewerker Erfgoedcel Noorderkempen
149	Oyen	Kevin	gemeenteraadslid	Nieuwerkerken	lid raad van bestuur Erfgoed Haspengouw
150	Parren	Paulien	cultuurbeleids-coördinator	Beringen	lid raad van bestuur Mijn-Erfgoed
151	Pattyn	Ria	burgemeester	Lichtervelde	lid raad van bestuur BIE
152	Pattyn	Wendy	gemeenteraadslid	Zonnebeke	lid raad van bestuur CO7
153	Pauly	Marina	schepen	Riemst	lid raad van bestuur Erfgoed Haspengouw
154	Peeters	An	gemeenteraadslid	Olen	lid raad van bestuur Kempens Karakter
155	Persoons	Ludo	schepen	Galmaarden	lid raad van bestuur Pajottenland-Zennevallei
156	Platteau	Kathleen	schepen	Ternat	lid raad van bestuur Pajottenland-Zennevallei
157	Poissonnier	Katelijn	schepen	Mesen	lid raad van bestuur CO7
158	Pruyt	Marijke	gemeenteraadslid	Merelbeke	lid raad van bestuur Viersprong

159	Pynaert	Mia	schepen	Nevele	lid raad van bestuur COMEET
160	Roels	Leen			inhoudelijk coördinator Erfgoedcel Mijn-Erfgoed
161	Rommel	Siska	gemeenteraadslid	Roeselare	lid raad van bestuur BIE
162	Scheepers	Ingrid	schepen	Gingelom	lid raad van bestuur Erfgoed Haspengouw
163	Schoonjans	Steven	gemeenteraadslid	Lochristi	lid raad van bestuur Viersprong
164	Schroyen	Jolien			projectcoördinator Erfgoedcel k.ERF
165	Sels	Jan	gemeenteraadslid	Oud-Turnhout	voorzitter raad van bestuur Erfgoed Noorderkempen
166	Sierens	Frank	schepen	Maldegem	lid raad van bestuur COMEET
167	Siffer	Björn	schepen	Mechelen	
168	Sleeuwaegen	Jenny	gemeenteraadslid	Sint-Pieters-Leeuw	lid raad van bestuur Pajottenland-Zennevallei
169	Snoeck	Marc	schepen	Halle	voorzitter raad van bestuur Pajottenland-Zennevallei
170	Snoeck	Simonne	gemeenteraadslid	Lovendegem	lid raad van bestuur COMEET
171	Soberon	Robert	schepen	Sint-Laureins	lid raad van bestuur COMEET
172	Soete	Marleen	schepen	Langemark-Poelkapelle	lid raad van bestuur CO7
173	Souffriau	Jean-Paul	gemeenteraadslid	Galmaarden	lid raad van bestuur Pajottenland-Zennevallei
174	Stassijns	Veerle	gemeenteraadslid	Roosdaal	lid raad van bestuur Pajottenland-Zennevallei
175	Steelandt	Katrien	coördinator erfgoedcommunicatie - Erfgoedcel Brugge	Brugge	
176	Stelinck	Kristof	schepen	Zelzate	lid raad van bestuur COMEET
177	Storms	Annelies	schepen	Gent	
178	Stroobants	Bart	conservator infrastructuur en logistiek	Mechelen	
179	Stulens	Anouk	afdelingshoofd erfgoedontwikkeling	Mechelen	
180	Swennen	Guy	schepen	Bilzen	lid raad van bestuur Erfgoed Haspengouw
181	Theys	Marnix			coördinator zuidwest
182	Thys	Ivo	gemeenteraadslid	Riemst	lid raad van bestuur Erfgoed Haspengouw
183	Timmerman	Anje	medewerker - Erfgoedcel Brugge	Brugge	
184	Tollet	Annelies	erfgoedpubliekswerking - Erfgoedcel Brussel	Vlaamse Gemeenschapscommissie	
185	Trenson	Herlinde	schepen	Knesselare	lid raad van bestuur COMEET
186	T'Seyen	Tiny	coördinator erfgoed-communicatie - Erfgoedcel Leuven	Leuven	
187	Van Belleghem	Kim			coördinator BIE
188	Van Brabandt	Gerrit	schepen	Lovendegem	lid raad van bestuur COMEET
189	Van Buggenhout	Karen			erfgoedcoördinator Erfgoedcel Pajottenland-Zennevallei
190	Van Cutsem	Peter	gemeenteraadslid	Pepingen	lid raad van bestuur Pajottenland-Zennevallei
191	Van De Moortele	Sören	gemeenteraadslid	Deinze	lid raad van bestuur POLS
192	Van de Velde	Isabel	coördinator stedelijk erfgoedbeleid	Antwerpen	
193	Van den Abeele	Manuel			medewerker Erfgoedcel Leie Schelde
194	Van Dorpe	Johan	gemeenteraadslid	Aalst	voorzitter raad van bestuur Denderland
195	Van Ginderdeuren	Filip	schepen	Lennik	lid raad van bestuur Pajottenland-Zennevallei
196	Van Heymbeek	Dirk	gemeenteraadslid	Halle	lid raad van bestuur Pajottenland-Zennevallei
197	Van Hoof	Ingeborg	schepen	Berlaar	lid raad van bestuur Kempens Karakter
198	Van Hove	Diane	schepen	Dilbeek	secretaris raad van bestuur Pajottenland-Zennevallei
199	Van Hoye	Eva	conservator collectieontwikkeling, onderzoek en ondersteuning	Mechelen	
200	Van Istendael	Cor			erfgoedcoördinator Erfgoedcel Noorderkempen
201	Van Lierde	Johan	schepen	Roosdaal	lid raad van bestuur Pajottenland-Zennevallei
202	Van Mechelen	Ann	schepen	Lille	lid raad van bestuur Kempens Karakter
203	Van Nieuwenhuysse	Marie-Claire	schepen	Lochristi	lid raad van bestuur Viersprong
204	Van Olmen	Griet	schepen	Nijlen	lid raad van bestuur Kempens Karakter
205	Van Ongeval	Thomas	schepen	Nazareth	lid raad van bestuur POLS
206	Van Paemel	Bernard	gemeenteraadslid	Sint-Lievens-Houtem	lid raad van bestuur Viersprong
207	Van Peteghem	Vincent	gemeenteraadslid	De Pinte	lid raad van bestuur POLS
208	Van Recchem	Rebecca			coördinator COMEET
209	Van Uytzel	Nele			erfgoedconsulent Erfgoedcel Meetjesland
210	Vancoppenolle	Marie-Paule	schepen	Staden	lid raad van bestuur BIE
211	Vandemeulebroecke	Michaël	schepen	Zulte	lid raad van bestuur POLS
212	Vanden Berghe	Kristof	schepen	Sint-Martens-Latem	lid raad van bestuur POLS
213	Vandenbussche	Johan	gemeenteraadslid	Lichtervelde	lid raad van bestuur BIE
214	Vandendriessche	Enigo	schepen	Ingelmunster	lid raad van bestuur BIE
215	Vandenzavel	Greet	cultuurbeleidscoördinator	Houthalen-Helchteren	lid raad van bestuur Mijn-Erfgoed
216	Vandepitte	Ingrid	schepen	Zonnebeke	lid raad van bestuur CO7
217	Vandeputte	Christophe	gemeenteraadslid	Vleteren	lid raad van bestuur CO7

218	Vandermeersch	Dominique	gemeenteraadslid	Melle	lid raad van bestuur Viersprong
219	Vandersmissen	Emmy	cultuurbeleidscoördinator	Genk	lid raad van bestuur Mijn-Erfgoed
220	Vandromme	Loes	schepen	Poperinge	lid raad van bestuur CO7
221	Vangheluwe	Marieke	erfgoedcoördinatie - STAM	Gent	
222	Vangompel	Veerle	cultuurbeleidscoördinator	As	lid raad van bestuur Mijn-Erfgoed
223	Vanhaverbeke-Dehertogh	Kristien	gemeenteraadslid	Beersel	lid raad van bestuur Pajottenland-Zennevallei
224	Vanhee	David			medewerker Erfgoedcel Leie Schelde
225	Vanhoof	Paul	schepen	Mol	lid raad van bestuur k.ERF
226	Vanroy	Michel	schepen	Hoeselt	lid raad van bestuur Erfgoed Haspengouw
227	Veramme	Kristof	gemeenteraadslid	Mesen	lid raad van bestuur CO7
228	Verbeeck	Aline			stafmedewerker erfgoedcel TERF
229	Verboven	Marleen	schepen	Geel	ondervoorzitter raad van bestuur k.ERF
230	Verdonck	Marleen	schepen	Oosterzele	lid raad van bestuur Viersprong
231	Vermeulen	Richard	gemeenteraadslid	Balen	voorzitter raad van bestuur k.ERF
232	Vermeulen	Jan	burgemeester	Deinze	lid raad van bestuur POLS
233	Verrept	Ina	coördinator erfgoedpubliekswerking - Erfgoedcel Brugge	Brugge	
234	Verroeye	Jolien			medewerker Erfgoedcel Leie Schelde
235	Verschoore	Jef	schepen	Ieper	lid raad van bestuur CO7
236	Veulemans	Hilde	gemeenteraadslid	Oostende	voorzitter raad van bestuur Kusterfgoed
237	Vleugels	Luc	burgemeester	Heist-op-den-Berg	lid raad van bestuur Kempens Karakter
238	Voesterzoons	Peggy	coördinator subsidieaanvragen erfgoed en museumconsulent - Erfgoedcel Brussel	Vlaamse Gemeenschapscommissie	
239	Voncken	Serge	gemeenteraadslid	Hoeselt	lid raad van bestuur Erfgoed Haspengouw
240	Vos	Dirk	gemeenteraadslid	Nazareth	lid raad van bestuur POLS
241	Vrancken	Marleen	gemeenteraadslid	Genk	lid raad van bestuur Mijn-Erfgoed
242	Vrijens	Bertrand	schepen	Merelbeke	voorzitter raad van bestuur Viersprong
243	Wienen	Marijke	conservator participatie en ondersteuningsstrategieën	Mechelen	
244	Willems	Annick	gemeenteraadslid	Sint-Laureins	lid raad van bestuur COMEET
245	Willems	Martine	schepen	Evergem	lid raad van bestuur COMEET
246	Willems	Viviane	schepen	Dessel	lid raad van bestuur k.ERF
247	Witters	Patrick	schepen	Beringen	voorzitter raad van bestuur Mijn-Erfgoed
248	Wolk	Johan	schepen	Maasmechelen	lid raad van bestuur Mijn-Erfgoed
249	Wuytack	Evi	schepen	Wachtebeke	lid raad van bestuur COMEET
250	Wynants	Armel	gemeenteraadslid	Voeren	lid raad van bestuur Erfgoed Haspengouw

ONDERSCHREVEN NAMENS HET HELE HET BESTUUR

college van burgemeester en schepenen stad Brugge (Renaat Landuyt, Franky Demon, Annick Lambrecht, Boudewijn Laloo, Frank Vandevoorde, Hilde Decler, Mieke Hoste, Jos Demarest, Philip Pierins, Martine Matthys, Dirk De fauw, Johan Coens)

college van burgemeester en schepenen stad Leuven (Louis Tobback, Carl Devlies, Dirk Robbeets, Dirk Vansina, Denise Vandevoot, Myriam Fannes, Mohamed Ridouani, Erik Vanderheiden, Bieke Verlinden, Herwig Beckers, Gust Vriens)

raad van bestuur projectvereniging zuidwest (samenwerkingsverband van de gemeenten Anzegem, Avelgem, Deerlijk, Harelbeke, Kortrijk, Kuurne, Lendeledede, Menen, Spire-Helkijn, Waregem, Wervik, Wevelgem en Zwevegem)

Criteria bij de beoordeling van de aanvraagdossiers

1. het belang van het aanwezige cultureel erfgoed en de cultureel-erfgoedactoren op het grondgebied;
2. de kwaliteit van de visie op en de doelstellingen van een geïntegreerd en integraal lokaal cultureel-erfgoedbeleid;
3. de wijze waarop dat beleid uitgevoerd zal worden door expertise te ontwikkelen, lokale cultureel-erfgoedactoren te ondersteunen, de verschillende cultureel-erfgoedgemeenschappen op het grondgebied te betrekken;
4. de inspanningen op het vlak van duurzaamheid en maatschappelijke en culturele diversiteit;
5. de kwaliteit van het zakelijke beheer en de haalbaarheid en het realiteitsgehalte van de begroting;
6. de inbreng van middelen door de deelnemende gemeenten of de Vlaamse Gemeenschapscommissie in het lokale cultureel-erfgoedbeleid.

Subsidiecriteria

De Vlaamse werkingssubsidie bedraagt, binnen de beperkingen van de begroting:

- 150.000 euro per jaar voor een intergemeentelijk samenwerkingsverband met ten minste 50.000 inwoners;
- 200.000 euro per jaar voor een intergemeentelijk samenwerkingsverband met ten minste 70.000 inwoners;
- 300.000 euro per jaar voor een intergemeentelijk samenwerkingsverband met ten minste 120.000 inwoners.

Voor de Vlaamse Gemeenschapscommissie werd geen minimaal bedrag vastgelegd in het Cultureel-erfgoeddecreet van 6 juli 2012.

Dit gaat om decretale vastgelegde bedragen. Door de besparingen en desindexering krijgen de intergemeentelijke samenwerkingsverbanden anno 2015 een bedrag dat zo'n 18 procent lager ligt, tussen 164.630 euro en 245 352 euro.

.....
¹⁰ Zie: VLAAMSE OVERHEID, *Handleiding bij het Cultureel-erfgoeddecreet van 6 juli 2012, Cultureel-erfgoedconvenants en het subsidiëren van het lokale cultureel-erfgoedbeleid. Intergemeentelijke samenwerkingsverbanden en de Vlaamse Gemeenschapscommissie*. Brussel, 2013.

COLOFON

REDACTIE

Sigrid Bosmans (Dienst Musea en Erfgoed Mechelen), Lothar Casteleyn (Erfgoedcel Brugge), Sofie De Ruysser (MAS), Koen Demarsin (Pajottenland Zennevallei), Tijs De Schacht (zuidwest), Janna Lefevere (k.ERF), Cor Van Istendael (Noorderkempen), Kim Van Belleghem (BIE), Gregory Vercauteren (FARO)

EINDREDACTIE

Birgit Geudens en Annemie Vanthienen (FARO)

VORMGEVING

Silke Theuwissen (FARO)

EEN UITGAVE VAN

FARO. Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed vzw en de erfgoedcellen in Vlaanderen en Brussel.

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

Marc Jacobs. FARO. Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed vzw, Priemstraat 51, 1000 Brussel.

WETTELIJK DEPOT

D/2016/11.524/3

Januari, 2016

© 2016 FARO

Alle rechten voorbehouden. Behoudens de uitdrukkelijk bij wet bepaalde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden vermenigvuldigd of openbaar gemaakt, op welke wijze ook, zonder de uitdrukkelijke voorafgaande en schriftelijke toestemming van de auteurs.